

bistands-aktuelt

nr 4 maj 2010

BANGLADESH

FOTO: GMB AKASH

Norsk forsker reiste tilbake 30 år etter

Side 14-16

www.bistandsaktuelt.no

En tysk politimann instruerer nyrekrutterte afghanske politimenn under et kurs i Kunduz 3. mai i år. Også Norge gir mye bistand til Afghanistans politistyrker.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/FABRIZIO BENSCH

Advarer mot kaos i Afghanistan

■ Mens norske styrker oftere og oftere havner i kamp mot lokale motstandsgrupper i Afghanistan, brukes det stadig mer vestlig bistand og militærhjelp på landets hær og politi.

■ Nå advarer den norske Afghanistan-kjenneren og forskeren Helge Lurås (bildet) mot å

pøse mer penger og våpen inn i landets sikkerhetssektor.

■ – Motstridende lojalitetsbånd vil trolig splitte hæren og politiet ganske raskt etter at de utenlandske troppene

har forlatt landet. Det kan føre til at andre krefter, også taliban, får kontroll over sikkerhetsstyrkene, sier Lurås.

■ USA har varslet starten på sin tilbaketrekning fra landet fra og med juli 2011.

Side 4-5

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

SØR-SUDAN

Terrorlov bremser KFUK-bistand

Side 12

NORSK BISTAND

Solheim: – Vi må satse på middelklassen

Side 13

NY RAPPORT

Får helsebistand – kutter i egne budsjetter

Side 11

INNSAMLING

Kø av klager på bistandsorganisasjoner i Hamar

Side 6-7

Rettferdig handel her og nå!

Av Erik Hager

Mens noen kun har øyne for den store løsningen (...)
fortsetter Fairtrade å gi bønder og arbeidere i Sør muligheten til å leve bærekraftige liv her og nå.

FAIRTRADE-SYSTEMET har gjennom mer enn 20 år ofte fått kritikk, fra bl.a. markedsliberalister som mener at Fairtrade forstyrrer det frie markedet, fra journalister som avdekker at regler brytes og effekten av Fairtrade overdrives, eller fra bønder, plantasjer, importører og ansatte i Fairtrade-systemet som ser hvordan det fungerer i praksis. Mye av kritikken har vært konstruktiv og ført til endringer som har gjort Fairtrade-systemet mer robust og nyttig for bønder og arbeidere i Sør.

Kjersti Lie Holtar er en engasjert og sentral aktør innen fair trade-bevegelsen i Norge, men dessverre er hennes kritikk i forrige nummer av Bistandsaktuelt lite konstruktiv.

HOLTAR FREMMER KRITIKK mot Fairtrade-systemet. Noe er hennes, noe er viderefremmet fra andre «kritikere». Felles for kritikken er at den mangler begrunnelse og henvisninger til forskning og empiri, derfor bruker jeg ikke plass på å besvare den. Jeg vil heller, en gang for alle, imøtegå de ideologiske og lite konstruktive momentene Holtar trekker fram, som i motsetning til faktabasert kritikk setter debatten om rettferdig handel et skritt tilbake. Holtars hovedinnvending mot Fairtrade er nemlig av ideologisk karakter. Hun mener at det å kalle noe rettferdig impliserer at alt annet er urettferdig – en hypotetisk og lite konstruktiv problemstilling.

Ville hun kritisere bakeren som reklamerer for sunne spelt-bakevarer for samtidig å si at alt annet bakverk i verden er usunt? Eller svane-

Fairtrade-systemet tar gjerne kritikk, men da må kritikken være konstruktiv og basert på fakta, skriver artikkelforfatteren. Bildet er fra en Fairtrade-sertifisert plantasje i Kenya.

FOTO: FAIRTRADE

DEBATT

merking av produkter for å implisere at alle andre produkter er miljøsvin? Nepp. Vi sier ikke at alle produkter uten Fairtrade-merket er urettferdige, men vi vil ikke slutte å fortelle norske forbrukere at Fairtrade-merket viser at produktet er produsert og handlet på en mer bærekraftig og rettferdig måte. Det ville være å svikte de over en million bønder og arbeidere i Sør som får rett-

ferdig betaling og bedre arbeidsforhold gjennom Fairtrade-systemet.

JEG VIL OGSÅ TA TAK I Holtars triste konklusjon, som er at «...det må finnes bedre og andre måter» enn Fairtrade-merking for å fremme og øke handelen med fattige småprodusenter i Sør. Hvilke måter, Holtar? Fairtrade kan ikke sikre bærekraftige liv for alle mennesker i Sør, det har vi

heller aldri påstått. Flere krefter må til for å klare det. Men Holtar tror at det finnes bedre måter enn Fairtrade? Da skylder hun bønder og arbeidere i Sør å fortelle Bistandsaktuelt lesere hva disse er! Eller vil hun oppfordre oss her i Vesten, som kunne bidra uendelig mye til en bedre hverdag for fattige mennesker, til å forkaste mulighetene vi har her og nå, lene oss tilbake og vente på Godot?

FAIRTRADE ER STOLTE av bønder og arbeidere i Sør, som ved hjelp av bedre økonomiske betingelser skaper en tryggere og mer forutsigbar hverdag for seg og sin familie. Vi er stolte av norske forbrukere som bidrar til dette hver gang de handler Fairtrade-merkede produkter. Mens noen kun har øyne for den store løsningen som kanskje anes i det fjerne, fortsetter Fairtrade å gi bønder og arbeidere i Sør muligheten til å leve bærekraftige liv her og nå. Fairtrade Norge oppfordrer Bistandsaktuelt lesere til ikke å vente på at WTO, myndigheter, Holtar eller andre skal bli ferdige med selvransakelsen og finne den endelige løsningen, men til heller å støtte Fairtrade i dag og bidra til at utviklingen i Sør fortsetter.

Kritikere av Fairtrade oppfordres til å bygge sin kritikk på fakta og erfaringer, bare slik kan systemet bli enda mer effektivt for bønder og arbeidere i Sør. ■

Erik Hager er daglig leder i Fairtrade Max Havelaar Norge.

Norad taler med to tunger

Av Arnhild Helgesen og Runar Myrnes Balto

NORAD STØTTAR ARBEIDET for utdanning på eige språk i utviklingsland. Samstundes har Norad støtteordningar for høgare utdanning som ekskluderer alle som ikkje kan engelsk. Dette er med å gjere det meir attraktivt for urfolk å læra seg engelsk enn eige morsmål. Norad finansierer to ordningar som er klare døme på ekskludering av urfolk i Latin-Amerika. NOMA (Norad's program for master studies) og NUFU (Nasjonalt program for utvikling, forskning og utdanning). Ordningane, som har eit samla budsjett på heile 640 millionar over fire år, skal styrkja utviklinga av høgare utdanning i Sør og skapa samarbeid mellom institusjonar i Nord og Sør.

Krava om engelsk ekskluderer særskild urfolk i Latin-Amerika frå å delta i denne kunnskapsutvekslinga. Svært få urfolk kan engelsk. Samstundes ser ein tendens til at engelskopplæring vert verdsett framfor eige morsmål, då engelsk gir betre høve til internasjonale stu-

dium og arbeid. Norad taler med to tunger når dei flaggar urfolksrettar høgt, men har samstundes støtteordningar i Noreg som i praksis ekskluderer urfolk frå å delta. Dermed motarbeider dei morsmålsopplæring lokalt gjennom eit ein-sidig fokus på engelsk i høgare utdanning.

NORAD OG NORSKE HØGARE utdanningsinstitusjonar bør leggja til rette for at også spansk kan nyttast som arbeidsspråk i NOMA/NUFU. Spansk er vanleg 1. eller 2. språk for urfolk i Latin-Amerika, og dersom språket i større grad kunne nyttast i høgare utdanning internasjonalt, vil dette styrkja opplæring i eige morsmål framfor engelsk.

Norad har gitt klart uttrykk for at morsmålsundervisning er både økonomisk og pedagogisk suverent og at Noreg held fram med å arbeida for at utviklingsland prioriterer utdanning på eige språk. SAIH er glade for at Norad set fokus på tospråkleg opplæring, men ønskjer å utfordra dei til å sjå dette i samanheng med eit integrert utdanningssystem.

PRAKSIS I HØGARE utdanningsystem er med på å hindra gjennomføring av tospråkleg opplæring mange stader i verda. I Bolivia har urfolksrørsla dei seinare år hatt sterkt fokus på tospråkleg interkulturell utdanning. Motstanden mot opplæring på urfolksspråk er sterk frå mange foreldre og lærarar. Argumentasjonen er at engelskundervisning bør prioriterast framfor morsmålet, då det vil gi betre høve framover.

Svært mange i Bolivia har ein draum om å studera ved utanlandske universitet, som ofte vert sett på som betre enn dei nasjonale. Då vert engelsk sett på som eit meir relevant språk enn eige morsmål. Dersom satsinga på tospråkleg utdanning skal få meir gjennomslag, må satsinga inn i høgare utdanning i mykje større grad, nasjonalt og internasjonalt. Engelsk kan ikkje lenger vera einaste rådande språk som gir høve til å delta i internasjonale utdanningsprogram.

NOMA og NUFU-ordningane er eit klart døme på den ekskluderinga

som i praksis skjer av urfolk frå å delta i høgare utdanning og forskning internasjonalt. Dei som kan engelsk i Bolivia i dag, tilhører i hovudsak overklassen i samfunnet og ikkje urfolksgrupper. Urfolk vil derfor som hovudregel ikkje kunne delta i ei utdanningsutveksling med norske institusjonar og forskarar. Samstundes går norske institusjonar og forskarar glipp av viktig kunnskap frå Bolivia.

I ein ny evalueringsrapport av NOMA og NUFU peiker partnerar i Sør på at urfolksperspektiv ikkje vert sett på som relevant i programma. SAIH oppmodar Norad om å leggja til rette for at spansk kan nyttast som arbeidsspråk i NOMA/NUFU-samarbeid og gje urfolk i Latin-Amerika høve til å delta. ■

Arnhild Helgesen er programrådgiver og Runar Myrnes Balto er leder i SAIH.

Les innlegget til Hilde Thyness i Bistandsaktuelt nettutgave: tinyurl.com/3ysvbnf

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

FØLG DEBATTEN PÅ NETT: WWW.BISTANDSAKTUELT.NO

Fra egoisme til internasjonal solidaritet

Av Ivar Johansen, bystyremedlem i Oslo for (SV).

Sult, ansvar og løsninger

Av Ole-Jacob Christensen, Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Bistand: Viktig med kritikk

Av Elisabeth Rasmusson, generalsekretær Flyktninghjelpen.

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

4/2010 – 13. ÅRG

I samme felle en gang til?

LEDER

Er vestlige land i ferd med å gjenta feilen som Sovjetunionen gjorde i Afghanistan på 1980-tallet: Å bygge opp militære styrker uten tilstrekkelig legitimitet i befolkningen, som vil falle fra hverandre den dagen den utenlandske støttespilleren trekker seg ut av landet? Er vi dermed i ferd med å skape større problemer enn det vi løser med vår militærhjelp og sikkerhetssektorbistand til Afghanistan?

Afghanistan-ekspert og forsker Helge Lurås gir en interessant analyse av Afghanistan i denne utgaven av Bistandsaktuelt. Han minner om at fjellandene i Sentral-Asia ikke har tradisjon for en stat med sentral kontroll, snarere har det vært et rike styrt av ulike lokale og regionale «småkonger». Dette preger fortsatt landets politiske kultur.

Mot en slik bakgrunn stiller Lurås ubehagelige spørsmål ved vårt bidrag til oppbyggingen av landets nye sikkerhetsstyrker. Norge har både soldater i landet som driver opplæring av afghansk personell og bidrar med store beløp i bistand til landets nye politistyrke.

Ifølge Lurås har dagens sikkerhetsstyrker, enten det er hæren eller et militarisert politi, en rekke svakheter. De har generelt svært lav utdanning, svak respekt for befolkningens rettigheter og de er dårlig trent. Hvis man i tillegg legger til at de har lav lojalitet til dagens regjering og en svak nasjonalfølelse, blir ikke utsiktene til å etablere et troverdig statlig sikkerhetsmonopol noe bedre.

Det er disse sikkerhetsstyrkene USA og vestlige land håper skal være i stand til å ta over den militære kontrollen i landet om noen måneder. President Barack Obama har lovet at tilbaketrekningen fra Afghanistan skal starte i juli 2011. Deretter skal de afghanske styrkene, til sammen 400 000 bevæpnede soldater og politifolk, gradvis ta over.

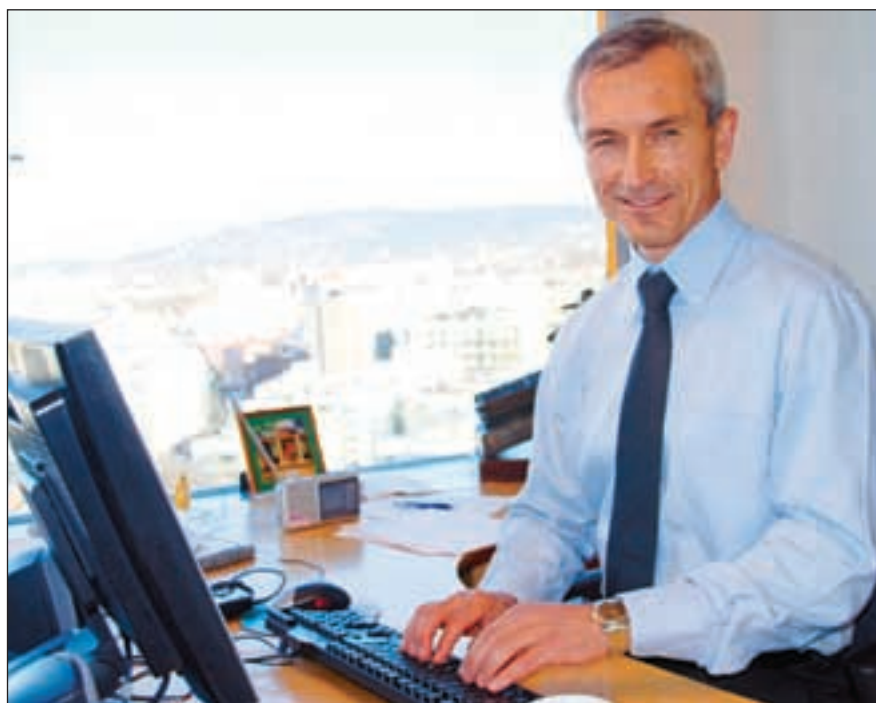
Lurås skisserer en strategi som han mener er mer realistisk og har mindre fallhøyde: Den går ut på at de nye sikkerhetsstyrkene skal nøye seg med å ha kontroll over sentrale befolkningssentra. Den anbefaler opplæring av færre soldater og politifolk, men bedre kvalitet på opplæringen av de mindre styrkene. Den innebærer også at vi ikke sender inn store mengder våpen som kan havne på feil hender. Dette er interessante tanker som også Norges regjering bør merke seg.

GZ

MÅNEDENS SITAT

«Det er en plausibel hypotese at en av årsakene til at u-hjelpen har vært mindre vellykket enn en hadde tenkt, er at en har ikke tatt hensyn til at ulike personer har ulike forskjeller i IQ.»

Ole Jørgen Anfindsen, redaktør av nettstedet HonestThinking, baserer seg på en modell som deler menneskeheten inn i tre raser. Vårt Lands nettutgave, 14. april.

Norge er den femte største økonomiske bidragsyteren til WHO. Nå får vi også en representant i styret: helsedirektør Bjørn-Inge Larsen.

Helsesjef til Genève

Han har flere ganger blitt kåret til Helse-Norges mektigste person. Nå skal han kjempe mot livsstilssykdommer og hjerneflukt fra utviklingsland, som Nordens styremedlem i Verdens helseorganisasjon.

fordi det er så sterke kommersielle krefter inne i bildet. Når man prøver å gjøre noe med problemene, får man plutselig alkoholindustrien eller sukkerindustrien mot seg, mens landene som er store produsenter av slike varer blir skeptiske. Det er viktig at WHO arbeider med å finne gode måter å jobbe med disse viktige spørsmålene på, sier han.

Hjerneflukt. Larsen er ingen nybegynner i WHO-sammenheng. Bak seg har han tre år som medlem og styreleder for Verdens Helseorganisasjons regionalkomité for Europa (WHO EURO). Der var en av hans viktigste kampsaker å bevisstgjøre europeiske land om betydningen av å være edruelige med å hente inn helsepersonell fra fattige land. Dette er en sak han vil ta med seg videre som styremedlem i WHO.

– I et forslag som skal behandles under Verdens Helseforsamling i mai foreslår vi å innføre globale retningslinjer for helsepersonell. Den slår fast at rike land ikke skal rekruttere helsepersonell med mindre det er inngått en eksplisitt avtale om å gjøre dette, sier han.

Men selv om prinsippet er enkelt, er motstanden også her sterk. Mange rike land som USA, Canada og Australia har lange tradisjoner for å løse sine bemanningsproblemer gjennom innvandring.

– De har stor egeninteresse i at dette ikke endres. Jeg tror likevel at det er mulig å få en avtale om dette i havn, sier han.

Lederrolle. Larsen gleder seg til å gå i gang med styrearbeidet, og mener Norge, som er organisasjonens femte største økonomiske bidragsyter, har muligheter til å øve stor innflytelse over politikken. Og han er ikke i tvil om at det er WHO som bør lede det internasjonale helsearbeidet.

– Verden trenger én aktør som uomtvistelig er ledestjernen på helsefeltet. WHO har strevd med å være det de siste ti årene. Derfor må vi jobbe for at det ikke er noen tvil om at det er WHO som har hovedansvaret, sier han. ■

– Livsstilssykdom er kontroversielt,

PORTRETT

■ INGVLID SAHL

HVEM:
Bjørn-Inge Larsen

HVA:
Helsedirektør

HVORFOR:
Nytnevnt representant i styret i Verdens Helseorganisasjon

Han har innkassert 12 Birkenmerker av 12 mulige og hoppet minst 40 ganger i fallskjerm. Han spiser nesten alltid fem frukt om dagen, og sniker så og si alltid inn en treningsøkt hver dag, selv når svineinfluensaen herjer og han jobber 16 timer i døgnet.

Norges kanskje fremste helseikon, helsedirektør Bjørn-Inge Larsen, har ingen forhåpninger om at den gemene hop skal trene like mye som ham selv. Men at bare 20 prosent av alle nordmenn beveger seg de anbefalte 30 minuttene om dagen, bekymrer ham.

Overvekt. – Vi er i ferd med å få en ny epidemi av fysisk inaktivitet og overvekt i Norge. Det er kjempeviktig at vi ikke beveger oss i retning av USA hvor en tredel av befolkningen er overvektige. Det vil føre til mange flere sykdommer i muskel og skjelettapparatet, lunger og hjerte, sier han.

Dette er en av sakene han vil ta med seg videre når han nå trer inn som Nordens representant i styret i Verdens Helseorganisasjon denne måneden. Livsstilssykdommene er nemlig på full fremmarsj i utviklingsland og har tatt over som den viktigste årsaken til sykdom og død også der. Men mens det har vært enkelt å samle støtte til bekjempelse av smittsomme sykdommer som HIV og malaria, møter bekjempelsen av de såkalte livsstilssykdommene mye hardere motstand internasjonalt.

Bjørn-Inge Larsen,
helsedirektør.

Livsstilssykdommene er på full fremmarsj i utviklingsland.

Advarer mot borgerkrig betalt av Vesten

Nupi-forsker kritisk til storsatsing på sikkerhetssektoren i Afghanistan

Det internasjonale samfunnet satser milliarder av kroner på å bygge opp den afghanske hæren og politiet. Norge alene bidrar med 660 millioner kroner. Nupi-forsker Helge Lurås er svært kritisk til satsingen og frykter at den på sikt kan bidra til fullt sammenbrudd i Afghanistan.

■ TOR AKSEL BOLLE

AFGHANISTAN - Jeg snakket for en tid tilbake med en pensjonert afghansk general. Han sa: «Det er ikke sikkerhetsstyrker som bygger regjeringer, men regjeringer som bygger sikkerhetsstyrker». Jeg mener han pekte på et grunnleggende problem i Afghanistan: hæren og politiet som nå bygges opp med finansiering og støtte fra givelandene er ikke forankret i solide sivile institusjoner og politiske realiteter. På sikt kan det skape store problemer, sier Lurås (bildet).

Han er forsker tilknyttet Afghanistan og Pakistan-programmet ved Norsk utenrikspolitisk institutt (Nupi). Lurås har bakgrunn både fra hæren og den militære etterretningstjenesten, han har vært på en rekke oppdrag i utlandet og har blant annet vært med på å bygge opp sikkerhetssektoren i Bosnia.

Svært skeptisk. I en artikkel skrevet tidligere i år uttrykker Nupi-forskeren stor skepsis til den internasjonale storsatsingen på å bygge opp den afghanske hæren og det afghanske politiet. Dette er en satsing som givelandene allerede har brukt store summer på og som det vil bli brukt milliarder av dollar på i årene som kommer. Norge alene vil i løpet av de neste fire årene bidra med rundt 660 millioner kroner til den afghanske sikkerhetssektoren. Pengene vil kanaliseres gjennom to internasjonale fond, et for hæren og et for politiet. Om lag 240 millioner kroner skal brukes til opplæring av politiet, dette er penger som hentes fra det norske bistandsbudsjettet.

Ifølge Lurås handler denne voldsomme pengeinnsprøytningen i den

Amerikanske instruktører gir opplæring til afghanske politifolk i Herat. Det internasjonale samfunnet bruker store summer på å trene opp hæren og politiet i Afg

77 Sterke menn og taliban kan få kontroll over hæren.

Helge Lurås, Afghanistan-ekspert.

afghanske sikkerhetssektoren i hovedsak om vestlige lands ønske om å komme seg ut av Afghanistan med æren noenlunde i behold.

- Etter min mening dreier denne oppbyggingen i stor grad om Vestens behov for å kjøpe seg tid og om å skape et inntrykk av at man faktisk har fått til noe i Afghanistan før man trekker seg ut. På den måten kan man si at det sammenbruddet som eventuelt kommer en stund et-

ter at man har forlatt landet var umulig å forutsi, sier Lurås.

Borgerkrig. Han mener at det er vestlige lands manglende vilje til å stå løpet ut, noe som vil bety tilstedeværelse i flere tiår, som gjør at man satser på å bygge sikkerhetsstyrker i ekspressfart. Det skjer selv om mange tviler på at strategien vil skape stabilitet i Afghanistan over tid.

- Fragmenteringen i Afghanistan, både politisk, etnisk og kulturelt, er så sterk at motstridende lojalitetsbånd trolig vil splitte sikkerhetsstyrkene ganske raskt etter at de utenlandske troppene har forlatt landet. Det kan føre til at regionale sterke menn, og i visse tilfeller Taliban, får kontroll over ulike deler av sikkerhetsstyrkene og deres utstyr. Hvis det skjer, har Vesten bidratt til å skape en situasjon som kan bety

UD: - Alternativet er å la krigsherrene herje

■ TOR AKSEL BOLLE

AFGHANISTAN Gry Larsen, statssekretær i Utenriksdepartementet understreker at den internasjonale innsatsen er krevende, men er ikke enig med Nupi-forsker Helge Lurås i at det er bedre å la være å bygge opp afghanske sikkerhetsstyrker slik situasjonen er nå.

- Alternativet til å bygge opp nasjonale sikkerhetsstyrker som en gang skal overta sikkerhetsansvaret, er å la de mange krigsherrene fortsette å herje. Vi har tre hovedmålsettinger for vårt engasjement: Å hindre framvekst av internasjonal terrorisme, å sikre fred og stabilitet og å bidra til utvikling og til å lindre

Gry Larsen, statssekretær i Utenriksdepartementet.

nød. Vi bidrar derfor langs flere spor - de norske militære styrkene og vårt bidrag til oppbygging av politiet er viktige komponenter i vår samlede innsats, mener Larsen.

- Har Lurås rett når han mener det er vestlige lands manglende vilje til å stå løpet ut som gjør at man satser på å bygge opp sikkerhetsstyrkene så fort?

- Nei, enhver stat må kunne ivareta egen sikkerhet. Det er bakgrunnen for vårt engasjement og derfor er det et viktig element i ISAFs innsats å bidra til at afghanerne selv kan ta ansvar for egen sikkerhet. Norge yter sitt i så måte. Norske myndigheter har et langsiktig per-

spektiv på vårt engasjement i Afghanistan og vi har uttrykt tydelig at varighet og innretning på vårt militære engasjement avhenger av situasjonen på bakken og våre allierte i NATO. Det har aldri vært meningen at internasjonale styrker skal være tilstede til evig tid.

- Ser du noen problematiske sider ved å bygge opp hæren og politiet i et land hvor de sentrale politiske institusjonene er så svake som i Afghanistan?

- Nettopp for å styrke den afghanske muligheten til å ta kontroll over egen utvikling, det vi ofte kaller afghanisering, er det så viktig å bistå Afghanistan i å bygge sterke in-

stitusjoner. Derfor bistår Norge Afghanistan med støtte på flere områder, blant annet på politisiden. ■

NORGE OG AFGHANISTAN

■ Norsk bistand til Afghanistan i 2009: 728 millioner kroner.

■ Om lag 100 millioner kroner vil i år bli gitt til opplæring av det afghanske politiet.

■ Utdanning, helse og humanitær bistand er andre viktige satsingsområder.

– Mugabe sterkere enn noen gang

hanistan.

FOTO: JALIL REZAYEE/SCANPIX

enorme problemer for både afghanerne og for folk i landene rundt, sier Lurås.

– Hva slags problemer?

– Regjeringen i Kabul holdes sammen av ytre press og eksterne penger. Og når krybben til slutt tømmes, vil hestene bites. Vi så tendensene allerede ved presidentvalget i 2009. Mange fryktet vold mellom Karzais og Abdullahs tilhengere. Og det selv med 100 000 utenlandske soldater i landet. Når de utenlandske troppene forsvinner, skal det mye til om ikke de politiske konfliktenes leder til en serie med trefninger. Det blir om å gjøre å ta kontroll med våpen og utstyr som er donert til politiet og hæren, og det personellet vi har trent vil gruppere seg basert på de mange skillelinjene som finnes i landet. Vi står med andre ord overfor en sannsynlig borgerkrig som Vesten i stor grad vil ha betalt regningen for. Og det vil neppe bli en enkel todeling mellom Taliban og resten, slik USA legger opp til. Det vil bli en mangefrontskrig. En slik tilnærmet gjentakelse av det som skjedde tidlig på 1990-tallet vil kunne destabilisere nabolandene.

Bistand ikke nøytralt. Lurås mener at det beste alternativet slik situasjonen er nå er at Norge og andre vestlige land reduserer sitt engasjement i

Afghanistan, både politisk, militært og økonomisk.

– Landet er nå en trykkoker, og det bare pøses inn mer penger og militær hjelp. Nato og USA er og blir et fremmedelement i Afghanistan, jeg mener vi bør la regionale aktører spille en større rolle. Tålmodighet er veldig viktig. Når det gjelder sikkerhetssektoren bør vi ikke bidra til å øke størrelsen på hæren eller politiet slik situasjonen er nå.

– Men Afghanistan har jo enorme behov for bistand og humanitær hjelp. Vil det ikke være umoralsk å redusere vårt engasjement?

– Mot spørsmålet blir om det ikke er umoralsk å gå inn i et land og sette i gang en masse prosesser hvor man totalt mangler oversikt over hvilke konsekvenser det får? Man kommer med en agenda om å endre det afghanske samfunnet med hjelp av både våpenmakt og bistand. Men når man forsøker å endre samfunnet, tar man også makten fra noen og gir den til noen andre. Det skaper motstand. I Afghanistan uttrykkes motstand gjennom vold. Ikke fordi afghanere er spesielt krigerske, men fordi vold faktisk er en måte å fremme sine interesser på. Det er en direkte konsekvens av at ingen har noe voldsmonopol (slik stater vanligvis hare gjennom hær og politi. Red.anm.). Det er det per i dag heller ikke noe politisk grunnlag for, sier Lurås.

Flytter makt. – Er bistanden et forsøk på å endre det afghanske samfunnet?

– Hvis man for eksempel jobber for å styrke kvinners stilling i et lokalsamfunn, eller hvis man setter opp et lokalt råd som skal bidra til at flere grupper får delta i beslutninger. Da forsøker man å flytte makt i det lokalsamfunnet, til grupper man mener er mer hensiktsmessige enn de eksisterende. Vesten gjør seg selv til dommer over hvem som skal eller ikke skal ha makt. Man eksperimenterer og starter en rekke prosesser som man ikke har oversikt over og uten å vite hvor lenge man blir der. Det er afghanerne som må leve med resultatene. I mange tilfeller kan bistanden ende opp med å slå tilbake på de gruppene man prøver å hjelpe.

– Mener du at bistanden og den militære innsatsen i Afghanistan er en del av det samme prosjektet?

– Ja. Bistanden blir helt eksplisitt brukt som en bestikkelse for å endre afghanernes lojalitet til det regimet Vesten bygger opp militært. Amerikanerne ser det også slik, og de er den klart største og viktigste aktøren. De fleste afghanere – og ikke minst Taliban – ser naturlig nok bistanden og den militære innsatsen som en del av det samme prosjektet. Det er et forsøk på å forvandle Afghanistan kulturelt, sosial og politisk.

– Hva med debatten vi har hatt her hjemme om skille mellom militær og sivil innsats?

– Den debatten oppfatter jeg som et sidespor som handler mest om hjelpeorganisasjonenes identitet her i Norge. Det er en debatt som ikke betyr noe som helst for situasjonen i Afghanistan og som bidrar til å tåkelegge det saken egentlig handler om: hva Vesten faktisk prøver å oppnå av eksternt initierte endringer og hvorvidt det har lokal støtte eller ikke. ■

Aktivister fra Zimbabwe er ikke optimistiske. – Kampen for demokrati pågår fremdeles. Ingenting har forandret seg med samlingsregjeringen, mener fagforeningslederen Lovemore Matombo.

ZIMBABWE

■ EVEN TØMTE

Matombo leder Zimbabwe Congress of Trade Unions (ZCTU), som med sine 350 000 medlemmer er den største fagorganisasjonen i landet. Organisasjonen var involvert i dannelsen av opposisjonspartiet Movement for Democratic Change (MDC), som i fjor gikk inn i en koalisjonsregjering med president Robert Mugabes Zanu-PF.

Likevel er Matombo kritisk til regjeringen og til MDCs statsminister Morgan Tsvangirai. Denne uken var han invitert til Norge av Fellestrådet for Afrika, Norsk Folkehjelp og Zimbabwe Europe Network.

– Zanu-PF er fremdeles storebror. Mugabe var i ferd med å falle i juli 2008. Så ble han reddet av MDC. Nå er han sterkere enn noen gang før, slår Matombo fast.

Vil ha nytt valg. Hyperinflasjonen har tatt slutt og økonomien har blitt mer stabil. De fleste av Matombos medlemmer tjener likevel godt under fattigdomsgrensa. Samtidig blir de hindret i å organisere seg fritt, sier fagforbundslederen. 138 av ZCTUs medlemmer har blitt arrestert i løpet av 2009. En av dem er Lovemore selv. De fleste blir løslatt uten anklager.

– Vi ønsker at koalisjonsregjeringen skal overleve. Men Mugabe overkjører sin samarbeidspartner. Et typisk eksempel er da han inviterte Irans president Mahmoud Ahmadinejad til Zimbabwe, uten at

det ble diskutert verken med statsministeren eller regjeringen. Denne holdningen kan få regjeringen til å bryte sammen, eller føre til at MDC blir svelget. Ikke bli overrasket om MDC blir svelget av Zanu-PF, advarer Matombo.

Lovemore Matombo, fagforeningsleder.

Han mener MDC må kreve nye, frie valg, under oppsyn av den Afrikanske Union (AU) og Samarbeidsorganisasjonen for det sørlige Afrika (SADC).

– Men Vesten bør holde seg unna og ikke legge seg opp i det.

– Hva kan Vesten gjøre?

– Vesten kan påvirke diplomatisk gjennom FN. Og gi utviklingsstøtte gjennom FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner, eller øremerkede til MDCs departementer.

Bedre før uavhengigheten. Heller ikke Oxfam-koordinator i Harare, Teresa Mugadza, er optimistisk. Hun mener samlingsregjeringen ikke viser tilstrekkelig vilje til å bedre velferdstjenestene for vanlige zimbabwese.

– Samlingsregjeringen ga oss mye håp. 15 måneder senere er jeg ikke så sikker lenger, sier hun.

Zimbabwe markerte i år 30 år som selvstendig land. Mugadza skulde gjerne feire framgangen som har skjedd siden den gang. I stedet spør hun om folk ikke hadde det bedre før uavhengigheten.

– Mens vi snakker pågår det et utbrudd av meslinger. Da jeg vokste opp var det ingen som hadde den sykdommen. Alle framskrittene som kom med uavhengigheten er gått tapt. ■

Norsk utenriksstjeneste består av Utenriksdepartementet og 110 utenriksstasjoner, totalt 2.400 ansatte. Hovedoppgavene er å ivareta og fremme norske interesser i forholdet til utlandet, inkludert interesser Norge har felles med andre land, samt å gi bistand til norske borgere i utlandet. Utenriksdepartementet ledes av utenriksministeren og utviklingsministeren. Staten er opptatt av mangfold, bl.a. med hensyn til kjønn, alder, funksjonsevne, nasjonal eller etnisk bakgrunn, og vil derfor oppfordre alle kvalifiserte kandidater til å søke. Tilsetting i stillingen er avhengig av gyldig sikkerhetsklarering. I samsvar med offentlighetslovens § 25 gjøres det oppmerksom på at opplysninger om søkerne kan bli gjort offentlige selv om søkerne har bedt om å bli unntatt fra å bli ført opp på søkerlisten.

Kommunikasjonsrådgiver i Utenriksdepartementet

Det er ledig stilling som kommunikasjonsrådgiver i Utviklingsministerens sekretariat.

Som pressekontakt for utviklingsministeren har du ansvar for å planlegge og legge til rette for politisk ledelses kontakt med norske og internasjonale medier. Norge bruker 27 mrd kroner på bistand og utviklingssamarbeid. Som en del av et team på fire kommunikasjonsrådgivere, skal du bidra til strategisk kommunikasjon og offentlig debatt om norsk utviklingspolitikk.

Tiltredelse er ønskelig august 2010.

Referansenr: 142/10 **Søknadsfrist: 25.05.2010**

Kontaktinfo: Trond Viken, Informasjonssjef 22 24 39 11/992 18 303 trv@mfa.no
Stig Traavik, Avd.dir. 22 24 39 26/916 50 527 sit@mfa.no
Øyvind Starheim, Seniorrådgiver (spm. om rekrutteringsprosessen) 22 24 31 47

Arbeidsoppgaver

- Strategisk medierådgivning for politisk ledelse.
- Utarbeide kommunikasjonsstrategier for arrangementer og utviklingspolitiske satsingsområder.
- Kvalitetssikre pressepunkter, skrive og redigere innlegg, pressemeldinger, nettsaker m.m.
- Ledsage politisk ledelse på reiser i utlandet, og legge til rette for pressedeltakelse.
- Delta i vaktordninger (nyhetsvakt og kompensert beredskapsvakt).

Les mer på: www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/stillingen

Mange klager på Hamar-organisasjoner

Tette bånd mellom organisasjoner og innsamlingsfirmaer

Forbrukerombudet har mottatt en rekke klager på to organisasjoner fra Hamar-området. Ombudet har også mottatt flere klager på firmaene som samler inn penger for organisasjonene.

■ TOR AKSEL BOLLE

INNSAMLING

I løpet av det siste året har Forbrukerombudet mottatt rundt 20 klager på to organisasjoner fra Hamar-området. Organisasjonene det dreier seg om er Sid-Norge og Nødhjelp Romania.

– De fleste klagene vi har mottatt er fra folk som klager over at de blir oppringt fra disse organisasjonene med krav om betaling. Klagerne hevder at telefonselegerne sier de oppringte tidligere har gått med på å støtte organisasjonene selv om de ikke husker at de har gjort det. Ofte får de også en regning i posten, forteller Miriam Karlsen som er jurist hos Forbrukerombudet.

Ifølge Karlsen har de også fått flere klager på firmaene Kløver 2 og Yacom telesales. Disse to firmaene, som i likhet med organisasjonene er fra Hamar-området, har blant annet samlet inn penger til Sid-Norge og Nødhjelp Romania.

Yacom telesales hadde i 2008 en omsetning på 15 millioner kroner, men gikk konkurs i fjor. Kløver 2 er fortsatt i drift og eies av 29 gamle Sjur Lothe Larsen og kameraten Vegar Bjerke. De to eide også Yacom telesales forut for konkursen.

Styremedlem. I tillegg til at Sjur Lothe Larsen er medeier i firmaer som har samlet inn penger til de to organisasjonene har han også vært sentral i etableringen av dem. Lothe Larsen har etablert de to organisasjonenes nettsider og er oppført som kontaktperson for både Sid-Norge og Nødhjelp Romania i det norske internettregisteret Norid.

Rundt juletid satte VG fokus på en annen organisasjon fra Hamar – Foreningen for barnas fremtid (FFBF). VG hevdet at FFBF, gjennom å kjøpe tjenester fra Yacom telesales, hadde samlet inn om lag 600 000 kroner uten at noe var gått til formålet.

Lothe Larsen var også sentral i etableringen av FFBF, blant annet var han en periode styremedlem. Organisasjonen ble ledet av 25 gamle Øyvind Strandvik. Han er også fra Hamar-området og er en kjent av Lothe Larsen.

Foreningen for Barnas fremtid ble nedlagt tidligere i år. Bistandsaktuelt har ikke klart å finne ut hvor det er blitt av pengene som FFBF samlet inn.

Lite konkret informasjon. Sid-Norge støtter en kenyansk organisasjon som heter Sid-Kenya. Denne organisasjonen driver flere prosjekter i Dandora-slummen i Nairobi. Men hvor mye penger som er samlet inn eller sendt til Kenya siden Sid-Norge ble etablert i slutten av 2007 fremgår ikke av Sid-Norges nettsider.

Nødhjelp Romanias nettsider ble tatt ned etter at Bistandsaktuelt begynte å kikke nærmere på organisasjonen. Men når nettsidene var operative var det heller ikke der mu-

Den Hamar-baserte organisasjonen Nødhjelp Romania hevder å samle inn penger til «barn i nød» i Romania. Hvor mye som er samlet inn ved bruk av blant annet telemarketingsselskapet Kløver 2 er ikke lett å finne ut av. Heller ikke hvor pengene er brukt. Bildet viser gatebarn i Bucuresti

FOTO: SCANPIX

lig å finne informasjon om hvor mye penger som var samlet inn eller hvor mye som er gått til Romania.

På nettsidene kunne man lese at Nødhjelp Romania var registrert i Brønnoysundregisteret, men organi-

sasjonsnummeret som ble oppgitt var Sid-Norge sitt. Det sto at organisasjonen vil hjelpe «barn i nød» i Romania, men mer konkret informasjon fantes ikke. Verken Sid-Norge, Nødhjelp Romania eller nå nedlagte

Foreningen for barnas fremtid har på noe tidspunkt vært medlem av Innsamlingskontrollen eller det nyanne opprettede Innsamlingsregisteret.

Hos Forbrukerombudet vurderer man nå hvordan man skal

Innsamlingskontrollen: – Uetisk og useriøst

Advokat Børre Hagen (bildet) i Innsamlingskontrollen er lite imponert over de tette båndene mellom organisasjonene fra Hamar og innsamlingsfirmaene fra samme område.

– Dette er jo helt klart et brudd på de etiske retningslinjene vi opererer med. Jeg oppfatter det også som useriøst. Man bør ikke sitte på begge sider av bordet, og det bør

ikke være så tette bånd mellom innsamler og organisasjon som det er snakk om her. Dessverre er det ikke noen lov som hindrer slik virksomhet, sier Hagen.

Innsamlingskontrollens leder sier det ikke er noe som formelt hindrer Sid-Norge eller Nødhjelp Romania fra å registrere seg hos Innsamlingsregisteret.

– For å bli registrert hos oss kreves godkjent regnskap for foregående år eller budsjett for kommende år. Når det gjelder disse organisasjonene her, tror jeg ikke det er det formelle som hindrer medlemskap, men deres egen mangel på seriøsitet. De er neppe interessert i å gi oss oversikt over bankkontoer, regnskap og så videre, sier Hagen. ■

reagere på de mange klagene på Hamar-organisasjonene.

- Vi ser at denne virksomheten reiser problemstillinger som muli-

gens går utover markedsføringsloven. Vi vurderer nå videre skritt, sier Frode Elton Haug som er seksjons-sjef hos Forbrukerombudet.

Han ønsker ikke å kommentere hva «videre skritt» innebærer. ■

72-årig oslokvinne: - Selgeren opptrådte truende

Rundt juletider ble Liv Birkeland (bildet) fra Oslo oppringt av en telefonselger fra Sid-Norge. 72 år gamle Birkeland oppfattet samtalen som svært ubehagelig.

- Han jeg snakket med var truende. Han sa at nå hadde de vært så tålmodige med meg, men nå måtte jeg bare se å betale. De hevdet at jeg hadde gått med på å støtte dem ved en tidligere anledning, forteller Birkeland. Kort tid etter samtalen fikk Birkeland en regning på om lag 500 kroner i posten. Birkeland, som har noen faste organisasjoner hun støtter, var nesten sikkert på at hun ikke på noe tidspunkt hadde gått med på å støtte Sid-Norge. Til tross for dette valgte hun å betale regningen.

- Jeg var rett og slett litt redd for at saken skulle gå til inkasso eller noe slikt, så jeg var så dum at jeg betalte, sier Birkeland. Så gikk det noen måneder før det dukket opp en ny regning, denne gangen på 129 kroner. Birkeland sa nå fra til en

77 Jeg var rett og slett litt redd for at saken skulle gå til inkasso eller noe slikt, så jeg var så dum at jeg betalte.

Liv Birkeland.

slektning som ringte nummeret som sto på giroen og ba om at Birkeland ikke skulle få tilsendt flere regninger. Birkelands slektning fikk forsikringer om at Birkeland ikke

skulle bli kontaktet igjen. For et par uker siden ble hun imidlertid oppringt igjen, denne gangen ga mannen hennes beskjed om at de ikke ville gi noen støtte. ■

Styreleder i Sid-Norge: - Vi vil rydde opp

29 år gamle Uno Solberg overtok som styreleder i Sid-Norge etter Mikkel Aukrust. Solberg, som ikke får lønn for vervet, sier til Bistandsaktuelt at Sid-Norge har vokst så mye at han mener det er behov for profesjonalisering og opprydding.

- Jeg ønsker å få dette til å fungere bedre. Blant annet har jeg begynt å fikse på nettsidene våre. Vi driver langt bedre enn det man kan få inntrykk av på de sidene, sier Solberg.

- Hvem andre enn deg er med i Sid-Norge?

- Styret består av tidligere styreleder Mikkel Aukrust, Edgar Halvorsen og meg.

- Hva med Sjur Lothe Larsen?

- Han er en ildsjel og støttespiller som bidrar med ideer og innspill.

- Dere har jo holdt på siden slutten av 2007. Har dere et regnskap som viser hvor mye som er samlet inn og hvor mye som er gått til formålet? Og har dere vedtekter?

- Vi har både regnskap og vedtekter, men så vidt jeg vet gir ikke regnskapet en fullstendig oversikt over driften. Det jeg vet er at inntektene svinger fra måned til måned og at alt vi samler inn blir sendt til Kenya.

- Hva med Nødhjelp Romania?

- Det har jeg ikke satt meg inn i ennå, der tror jeg du må snakke med tidligere styreleder Mikkel Aukrust.

- Dette er jo en organisasjon som oppgir å ha samme organisasjonsnummer som Sid-Norge. Burde ikke du kjenne til hva det dreier seg om?

- Jo, jeg har tenkt å finne ut av det. Jeg vet at prosjektet er lagt på is og tror at det var snakk om et samarbeid med Redd Barna, men det er alt jeg foreløpig vet om dette.

- Hva syntes du om klagene hos for-

77 Jeg ønsker å få dette til å fungere bedre.

Uno Solberg, styreleder i Sid-Norge.

brukerombudet på Sid-Norge?

- Jeg har kikket på flere av klagen og det har ikke foregått noe feil eller ulovligheter. Når du tenker på hvor mange som blir oppringt er det jo forbausende få klager. Når det er sagt så ønsker vi selvfølgelig å unngå klager helt, selv om det er vanskelig.

Daglig leder i Kløver 2, Sjur Lothe Larsen, understreker overfor Bistandsaktuelt at Kløver 2 har en rekke svært fornøyde kunder og at hans firma først og fremst er opptatt av å gi sine kunder et godt tilbud slik at de får de inntektene de trenger. Han understreker at Kløver 2 ikke lenger har noe kundeforhold til Nødhjelp Romania.

- Men det ser jo ut til at det er veldig tette bånd mellom firmaer som du eier eller har eid og flere av disse organisasjonene?

- Jeg jobber som daglig leder i Kløver 2 AS. Vi tilbyr en rekke tjenester og produkter for organisasjoner og bedrifter. Alt fra salgstjenester, webhosting, postsortering, logistikk, kundeservice, markedsføring og fakturerings tjenester med mer. Når Kløver 2 inngår en avtale med kunder er så er det naturlig at mitt navn kommer frem ettersom jeg jobber i Kløver 2. Vårt mål er å drive et profesjonelt selskap som kan tilby våre kunder de tjenestene de etter spør på en god måte.

- Leder av Innsamlingskontrollen mener dette er uetisk?

- Jeg har aldri sittet på begge sider av bordet. Da jeg var styremedlem for FFBF tilbake i 2008 hadde ikke den foreningen noe samarbeid med Yacom telesales. Det var nærmere et år etter at jeg fratrådte mitt verv i FFBF at de inngikk en avtale med Yacom telesales. Jeg vil også på-

peke mitt verv varte i to uker og det var som tidligere uttalt av praktisk karakter.

- Hva sier du om klagene Kløver 2 har fått på seg hos Forbrukerombudet?

- Det tar vi alvorlig. Vi gir alle våre selgere opplæring og har strenge regler for hvordan et salg skal foregå. Dessverre så hender det at noen blir ivrige og bryter reglene, når vi får vite om det tar vi affære. Når det er sagt så dreier det seg jo om svært få klager i forhold til hvor mange som blir oppringt, det er viktig å ha det perspektivet også.

- Hva er ditt forhold til Sid-Norge?

- I jobbsammenheng så selger Kløver 2 en totalpakke med drift av hjemmesider, salgstjenester, fakturering og så videre til Sid-Norge. Personlig har jeg vært engasjert i arbeidet i Kenya siden 1995 og andre familiemedlemmer har også engasjert seg blant annet gjennom Mysa og Mathare United. Jeg har lagt ned utallige timer for Sid-Norge og fremgangen som organisasjonen har skapt der nede er utrolig. Men jeg blir fryktelig lei og oppgitt nå det bare fokuseres negativt fra pressens side. ■

Da Bistandsaktuelt gikk i trykken hadde vi, til tross for purringer, ikke mottatt vedtekter eller regnskap fra Sid-Norge. Bortsett fra en kort samtale og en tekstmelding har Bistandsaktuelt heller ikke lyktes å komme i kontakt med tidligere styreleder i Sid-Norge, Mikkel Aukrust. Han er angivelig den eneste som vet noe om den faktiske driften av Nødhjelp Romania.

NOTISER

Trapper opp mot sult i Niger

FNs Verdens Matvareprogram (WFP) dobler sin matassistanse i Niger. Organisasjonen vil nå ut til 2,3 millioner mennesker fanget i en sultkrise som følge av tørke i østlige Sahel.

- Niger er ekstremt hardt rammet av tørken og vi oppfordrer verden til å handle nå og forhindre ytterligere nød, uttaler WFPs direktør Josette Sheeran i en pressemelding.

Uregelmessigheter i regnmengden har ført til ødelagte gressområder og store tap av avlinger. I januar kunne en nasjonal undersøkelse dokumentere at mer enn halvparten av landets befolkning på 13,5 millioner mennesker manglet mat.

WFP ber om 182 millioner dollar for å kunne trappe opp sine operasjoner i Niger. Den nåværende underfinansieringen av operasjonen er på 96 millioner dollar. ■

Nettsted mot slangebitt

Rundt fem millioner mennesker blir bitt av slanger hvert år. Det fører til at minst 100 000 mister livet, mens om lag 300 000 må foreta amputasjoner eller får andre langvarige skader.

Verdens helseorganisasjon offentliggjør derfor i disse dager nye retningslinjer for produksjon, regulering og kontroll med motgift mot slangebitt. Samtidig lanseres en nettside med detaljer om hvor farlige slanger oppholder seg, hvordan de ser ut, hva slags motgift som er den riktige og hvor man kan få tak i denne.

- Mange land har ikke tilgang på den motgiften de trenger. Andre bruker motgift som aldri har blitt testet mot slangene de er ment å virke mot. Så når folk blir bitt, får de ofte ikke den behandlingen de trenger. Det nye verktøyet er ment å bøte på disse problemene, sier Carissa Etienne, assisterende generalsekretær i WHO. ■

Mislykket kamp for biologisk mangfold

Verdens regjeringer har mislyktes i kampen for å stanse tap av biologisk mangfold, og det må igangsettes storstilte tiltak for å bevare artene og økosystemet som menneskelig liv er avhengige av, konkluderer en nylig publisert FN-rapport. I 2002 ble 190 land enige om å få til en betydelig reduksjon av tap av biologisk mangfold innen 2010. Men ifølge rapporten er nedgangen i antall arter fortsatt betydelig.

- Konsekvensene av at vi samlet har mislyktes, er ikke lett å rette opp i, og vil få konsekvenser for oss alle, sier FNs generalsekretær Ban Ki-moon.

Antall verifiserte arter falt på verdensbasis med nesten en tredjedel mellom 1970 og 2006. ■

Snart femti år ved makten

Hvorfor er opposisjonen i Tanzania sjanseløs?

DAR ES SALAAM (b-a): I oktober er det valg i Tanzania, men få måneder før valget hersker det knapt noen spenning om valgutfallet. Opposisjonen er marginalisert og de fleste regner med at «ettpartistaten» lever videre.

■ I TANZANIA:

MARTA CAMILLA WRIGHT

TANZANIA

Nåværende president Jakaya Kikwete, eller JK som han kalles, har ikke noe å frykte ved presidentvalget i oktober, ulikt mange andre afrikanske presidenter som må ty til utstrakt maktbruk og undertrykking for å bli i posisjon.

Den politiske situasjonen i fastlands-Tanzania har vært rolig og stabil i snart femti år.

Overgangen fra ettpartistat til flerpartisystem i 1995 gikk rolig for seg, og valgene siden har vært harmoniske. To presidenter har takket farvel på fredelig vis, og en tredje har allerede sittet trygt ved makten i en hel periode. Regjeringspartiet Chama Cha Mapinduzi (CCM) har dessuten fått økt oppslutning. Statsledere i andre land er misunnelige på Kikwete: Hvordan har partiet hans klart å holde på makten så lenge?

Utbryterparti. Få måneder før valget hersker den vanlige tanzanianske fred og harmoni på den politiske scenen, men det er noen små tegn på at enkelte hendelser kan bringe uro i valgkampen. Ryktene går om et nytt parti som skal være et utbryterparti fra CCM, som noen mener er splittet over temaet korrupsjon. Regjeringspartiet vil i så fall kunne komme til å stille til valg som et noe svekket parti.

Det har vært flere store korrupsjonsskandaler de siste to årene, som også har involvert topp-politikere.

Norges tidligere ambassadør Jon Lomøy karakteriserer korrupsjonsskandalene i 2008 og 2009 som et politisk jordskjelv.

– Men opposisjonen klarte ikke å høste av disse sakene. Kikwete holder stand. Han er Mwalimus (Julius Nyereres, red.anm.) «siste arving» som ble utpekt allerede for 14 år siden. Det finnes ingen annen samlevende kandidat og hans etterkommer er ikke pekt ut, sier Lomøy.

Familien til Ali Kifaya Omar og Whanaharusi Ididi støtter opposisjonen, men de har liten tro på at noen kan fravriste regjeringspartiet makten.

Splittet om åpenhet. Mens en gruppe internt i regjeringspartiet er mot den politiske umoralen og ønsker en åpenhetslinje om korrupsjon, ønsker en annen gruppe å holde korrupsjonen innenfor partihusets fire vegger. Noen mener at denne splittelsen er årsaken til at utbryterpartiet CCJ er blitt dannet.

– Nonsens, mener viseformann i CCM og president Kikwetes høyre

hånd, Pius Msekwa (bildet). 75-åringen, som har vært aktiv i regjeringspartiet i 48 år, avviser til og med at det finnes ulike fraksjoner innenfor partiet.

– De som sier det, forstår ikke partistrukturen,

sier han.

– Jeg er overrasket over hvor interesserte folk er i dette nye partiet. Et nytt parti som starter nå vil ikke ha noen påvirkning på valget. Vi har bygget vårt parti i 33 år, sier 75-åringen.

Msekwa viser til at CCM har økt stemmeandelen siden det første flerpartivalget i 1995 da partiet fikk 59 prosent av stemmene. Mens Zan-

– Unikt eksempel på politisk stabilitet, sier norsk ambassadør

TANZANIA

Nylig avgått norsk ambassadør Jon Lomøy karakteriserer Tanzania med unntak av Zanzibar, som et unikt eksempel på politisk stabilitet.

– Hvis man tenker på de store politiske prosesser Tanzania har gått gjennom de siste tiårene, er det oppsiktsvekkende at det har skjedd på en så fredelig måte, sier han.

Ambassadøren viser til prosesser som frigjøring fra kolonier, overgangen fra marked til sosialisme på 60-70-tallet, fra ett-partisystem til flerpartisystem i 1992, fra sosialisme til markedsøkonomi, innføring av unionen med Zanzibar, og skifte av politiske ledere.

Nyerere var et politisk geni.

Jon Lomøy, ambassadør.

Lomøy har sin teori om hvorfor Tanzania har klart å gå igjennom disse endringsprosessene uten at det har endt i vold og kaos.

– Det ene er Nyerere som var et politisk geni, han var en klokere statsmann og en sluer politiker enn for eksempel Kaunda i Zambia. Det andre er at Tanzania er fattig og befolkningen har liten tilgang på alternative perspektiver, sier Lomøy.

Dessuten, mener ambassadøren, har partiet unngått politisk oppsplitting.

– Nyerere utraderte etnisk elitestruktur og innførte swahili som språk.

Forskeren Richard Whitehead ved Temple University i Philadelphia, USA, mener at det var det britiske kolonistyre som la grunnlaget for at TANU og senere CCM skulle holde så suverent på makten over så mange år. Whitehead disputerte i fjor med avhandlingen «Single-Party Rule in a Multiparty Age: Tanzania in a Comparative Perspective».

– I Tanzania, i motsetning til i nabolandene Kenya og Malawi, etterlot britene seg et land som manglet et økonomisk sterkt småborgerskap og sterke etnisk grupper, sier han.

Whitehead viser til at Tanzania

har 120 språkgrupper og den største utgjør omkring tolv prosent av befolkningen. – Det er langt fra noe grunnlag for å utvikle et sterkt parti, mener han.

– Jeg mener å ha funnet at CCMs politiske makt henger sammen med de historiske forutsetningene som har gjort at man den dag i dag ikke har særlig grunnlag for opposisjon i befolkningen. Men ikke dermed sagt at det ikke også har med undertrykking fra regjeringspartiets side å gjøre, sier Whitehead, og viser til at CCM har mange slags triks for å holde på makten. ■

ALLE FOTO: MARTA CAMILLA WRIGHT

Whanaharusi Ididi håper på politisk forandring for seg og sine to døtre.

TANZANIA OG VALG

- Tanzania ble uavhengig fra Storbritannia i 1961.
- Tanzania innførte flerpartisystem i 1992.
- Tanzanias første demokratiske valg ble gjennomført i 1995.
- Tanzania skal avholde president- og parlamentsvalg i oktober 2010.

TANZANIA OG BISTAND

- Tanzania var i 2009 Norges største bistandspartner.
- Historisk er det østafrikanske landet Norges største bistandsmottaker.

zibar har hatt etniske og religiøse motsetninger og en mer urolig politisk utvikling, har det aldri vokst frem noe parti som kunne utfordre partiet i fastlands-Tanzania. I 2005 vant regjeringpartiet med 70 prosent av stemmene.

Nyereres og Kikwetes parti er møysommelig blitt bygget opp med en sterk partistruktur. I valgkamp-sammenheng er det også viktig at partiet takket være nærheten til statens administrative og økonomiske ressurser har hatt fordeler sammenlignet med sine konkurrenter.

Undertrykkende. Et av de større opposisjonspartiene i Tanzania, Chadema, har kamp mot korrupsjon som en valgkampsak, og mener at president Kikwete kom til makten ved hjelp av penger som stammet fra korrupsjon. Chadema-politiker Wilbroad Slaa innrømmer at partiet ikke har noen mulighet til å vinne valget, men målet er å få flere inn i nasjonalforsamlingen.

– CCM ønsker ikke å skape en arena der alle har like muligheter, sier Slaa. – Reglene i dag er slik at valgkommissionens konklusjon om valget er endelig, og vi mener at dette ikke gir demokratiske rettigheter til å få prøvd valgresultater i rettssystemet, sier han.

Opposisjonspolitikeren kritiserer også regjeringpartiet for bruk av militære og politi under valg.

– Militære kjører inn i landsbyer og skremmer folk, sier Slaa.

Han mener at CCM beholder makten fordi de ikke gir like muligheter til opposisjonen.

– Diplomatene her i Tanzania sier at det går bra i landet. Går bra med hva da? De har ikke vært i slummen, sier Slaa.

Tyveri og juks. I distriktet Tandande i Dar es Salaam, som styres av opposisjonspartiet Civic United Front (CUF) finner vi velgere som har sterke meninger om politikk i Tanzania. – Politikk i Tanzania er tyveri og juks. 33 år gamle Whanaharusi Ididi bifalles av de andre familiemedlemmenes nikkende hoder. – Spesielt CCM er veldig «farlige», legger hun til.

Trebarnsmoren driver en liten klesbutikk. Ididi og de andre i familien er skjønt enige om at de skal stemme. De håper på opposisjonspartiet CUF.

– Vi har ikke noe demokrati, sier faren i huset Ali Kifaya Omar (39).

– Flerpartisystemet ble innført på grunn av press fra internasjonale givere. Men flerpartisystem er bra bare hvis alle hadde hatt like mulig-

heter, sier familiefaren.

77
Diplomatene her sier det går bra i landet. Går bra med hva da?

Wilbroad Slaa, opposisjons-politiker.

Unik stabilitet. Regjeringspartiet CCM har utvilsomt både en sterk stilling og en lang tradisjon. Partiet er den eneste første generasjons frigjøringsbevegelse, sammen med Botswana, som fortsatt sitter ved makten i Afrika sør for Sahara.

Presten Camillis Kasava som representerer kirkeledernet Church Council Tanzania er bekymret for den politiske bevisstheten i landet, og mener at folk må få opplæring i å forstå politikk.

– Vår beskjed er at folk må lære hvordan de skal velge gode ledere og lære hvordan de skal vurdere kritisk politikernes budskap, forklarer Ka-

sava, som har engasjert seg i dette sammen med kirkeledernetverket i mange år.

Han forklarer hvorfor han mener at CCM fremdeles sitter ved makten, og tar sin egen generasjon som eksempel.

– La meg si det slik: Du fødes i 1965 mens Tanzania er en ettpartistat. I 1992 innføres flerpartisystem. Du er 27 år. Du har aldri hørt noen med en annen politisk mening. Økonomisk har staten gjort alt. Du har hatt lett tilgang på sosiale tjenester. Mentaliteten er at staten sørger for deg. Fra 1992 til 2010 er det 18 år. Folk har hatt kort tid på seg til å vokse opp og forstå flerpartipolitikk.

To for å danse tango. Whanaharusi Ididi og de andre opposisjonstilhengerne i bydelen Tandande er misfornøyd med det sittende partiet. Men de er i klart mindretall. Ingen lurte på hvem som vinner valget til høsten, uansett politisk splittelse i CCM, utbryterpartier eller korrupsjonsskandaler. Og de politiske sakene har røtter til landsfaderen Nyerere, ifølge partitraveren Pius Msekwa.

– Programmet vårt består hovedsakelig av det Julius Nyerere kalte å kjempe mot «de fire fiendene»: Fatigdom, uvitenhet, sykdom og korrupsjon.

Msekwa mener at partiet ikke er svekket av korrupsjonsskandalene.

– Ved å anklage oss, styrker de oss. Og husk: det er alltid to parter i korrupsjon, en som gir og en som tar. CCM har ikke ansvar alene, fastslår han. ■

Ga etter for press?

Da flerpartisystemet ble innført i Tanzania i 1992, ble det avholdt folkeavstemning, og folket sa nei. Allikevel bestemte daværende president og landsfader Julius Nyerere at ettpartisystemet var en saga blott. I hvert fall på papiret.

Mange mener at regjeringspartiet den gang ga etter for press fra bi-

standsgiverne.

– 80 prosent stemte mot. Vi kunne derfor sagt at vi ikke ville innføre flerpartisystem. Men vi gjorde ikke dette, og det skaper tillit blant folk at vi ikke gjør det som er lettest for oss selv, forklarer CCMs partiveteran og viseformann, Pius Msekwa. ■

Sjef for antikorrupsjonsbyrået i Tanzania, Edward Hosea, sammen med sine forgjengere.

— Vi har en korrupsjonskultur

Sjefen for Tanzanias anti-korrupsjonsbyrå refser sine landsmenn

DAR ES SALAAM (b-a):
– Vi har en kultur der vi aksepterer bestikkelser som en del av livet. Det er vår største utfordring, sier sjefen for antikorrupsjonsarbeidet i Tanzania, Edward Hosea.

beidet i Tanzania har skutt fart de siste par årene i forbindelse med avsløringen av flere store politiske skandaler. En ny lov som kom i 2007 har bidratt sterkt til at arbeidet har hatt framgang.

– Tidligere var vi ikke synlige. Men nå, etter den nye loven, er jeg lovpålagt å rettsforfølge korrupte uansett hvem de er. Vi har derfor kunnet handle overfor regjeringen og dens apparat, sier sjefen for antikorrupsjonsarbeidet i Tanzania.

Avslørte storkorrupsjon. Juristen Hosea sikter til korrupsjonsskandaler fra 2008, blant dem den såkalte Richmond-saken som førte til at statsminister Edward Lowassa måtte gå og som involverte to tidligere ministre. I Tanzania har man hatt en institusjon for bekjempelse av korrupsjon siden 1975. Først i 2007, flere år forsinket, ble loven endret slik at arbeidet kunne bli mer effektivt.

Antikorrupsjonssjefen selv innrømmer at det er først nå det går an å jobbe effektivt. Korrupsjonsbekjemperne i Tanzania har klart noe av det vanskeligste, nemlig å ta storfisker i stedet for å jobbe med småskalakorrupsjon. Med den nye loven ligger Tanzania langt fremme i å oppfylle FNs korrupsjonskonvensjon (UNCAC). Hosea etterlyser mer internasjonal samarbeid for å bekjempe et annet stort problem.

– Pengeflukt til utlandet er et stort problem – det er her de største summene er, sier han.

antikorrupsjonsarbeidet i landet under begrensninger. Tanzania har sunket fra plass nummer 102 i 2008 til 126 plass i 2009 på Transparency Internationals korrupsjonsindeks som måler befolkningens oppfatning av korrupsjon i landet.

I en ny rapport fra African Peer Review Mechanism står det at Tanzania har gjort fremskritt i arbeidet mot korrupsjon, men at om Tanzania skal få til å virkelig bekjempe korrupsjon må PCCB bli uavhengig av Statsadvokaten. Hosea er enig i dette. Selv er han utnevnt av myndighetene og sitter i en vanskelig posisjon. Også den nye loven har mangler.

Strafferabatt? – Nå må vi ha tillatelse fra Riksadvokaten for å straffe- forfølge. Vi burde vært uavhengige av dem. Nå tar det lang tid og det gir oss mindre troverdighet, sier han. I tillegg mener han at det hadde vært svært nyttig med strafferabatt for «småfisker», noe som kunne lede til oppklaring av de virkelig store sakene.

En annen stor utfordring er mangelen på institusjonelt samarbeid mellom ulike deler av det offentlige, mener han.

– Mange snakker, men vi setter oss ikke ned og blir enige om hva vi skal gjøre. Det mangler også politisk vilje. Vi er heldige fordi president Kikwete er klar i sine uttalelser om korrupsjon. Men jeg vil se mer enn dette. Jeg ønsker å se alle instanser jobbe sammen mot korrupsjon, sier han. ■

pengen. Vi bruker mer tid på å skaffe penger, og det er ikke sikkert at vi får alt før valgkampen begynner, argumenterer han.

– Dessuten vil det bli færre som kommer til å gi oss midler når navnene offentliggjøres, mener Slaa. ■

Allikevel begrenset. Fremdeles lider

TANZANIA
■ I TANZANIA:
MARTA CAMILLA WRIGHT
Hosea er leder av Tanzanias Prevention and Combatting of Corruption Bureau (PCCB). Han har også vært leder for det to år gamle antikorrupsjonssamarbeidet blant land i Øst-Afrika. Vi møter ham på kontoret hans i toppetasjen på nybygget der de mange ansatte i byrået holder hus.

– Bestikkelser er den mest utbredte formen for korrupsjon og har direkte konsekvenser i vanlige folks liv, sier han.

Bestikkelser er vanlig i valgkamp i Tanzania, men nå håper man at en ny lov vil begrense uvesenhet. I mars i år ble den nye loven, Election Expenses Act, endelig signert av presidenten. Denne loven pålegger politikere å offentliggjøre hvor pengene til valgkamp kommer fra.

– Dette gir rom for å arrestere de som vil bestikke. I afrikansk tradisjon er det slik at dersom du gir en gave knyttes det forventninger til å få noe tilbake. Det skulle vært vennskap, men i valgkamp blir det til stemmekjøp.

Mange store saker. Korrupsjonsar-

Kan hemme opposisjonspartier

TANZANIA
Om den nye loven om pengebruk i valgkamp vil hjelpe mot bestikkelser, vil den også kunne være et hinder for opposisjonen i valgkampen. Nå må politiske partier offentliggjøre hvor de får pengene sine fra og de må ha revisjon av regnskapene sine. Alt valgkampmateriell

må være innkjøpt før valgkampen starter.

– Jeg mener at målet med loven er endret fra å hindre korrupsjon til å kontrollere opposisjonen, sier Wilbrod Slaa fra opposisjonspartiet Chadema.

– Regjeringspartiet har masse

NOTISER

Krever patent på egg og bacon

Det kontroversielle frøselskapet Monsanto gjør i en patent-søknad til Det europeiske patentkontoret (EPO) krav på patent på kjøttprodukt som bacon, skinke og ribbe fra griser som er føret med Monsanto's genmodifiserte planter. Hvis søknadene går igjennom blir dette også norsk lov. Det får Utviklingsfondet til å reagere.

– Multinasjonale selskaps økte kontroll over matkjeden går ut over forbrukere, bønder og planteforedlere. Monsanto påstår i realiteten at de har funnet opp bacon og ribbe. Dette er et uakseptabelt forsøk på å utnytte patentlovgivingen til å få kommersiell enerett på fellesskapets goder, sier Bell Batta Torheim i Utviklingsfondet. ■

Desperat mangel på boliger i Haiti

Nesten fem måneder etter det katastrofale jordskjelvet i Haiti bor mennesker fortsatt under presenninger og i telt. Behovet for å intensivere byggingen av nye hus blir enda tydeligere med regntiden som nå har satt inn for fullt.

Kraftige regnskyll legger de enorme telteleirene under vann, og i enkelte av leirene fører vannmassene til ulevelige forhold.

– Vannet samler seg opp og blir fort en hekkelplass for malariamygg og vannbårne sykdommer, sier Sven Mollekleiv, president i Røde Kors, som nylig besøkte Haiti.

Røde Kors er i gang med å distribuere nødhjelp og bedre leveforholdene i leirene, og skal samtidig bygge 30.000 nye, solide boliger. ■

Sykehuskip til Sierra Leone

Verdens største veldedige sykehuskip, Africa Mercy, vil returnere til Freetown i Sierra Leone for et ti måneder langt feltoppdrag i 2011. Dette ble klart etter at Mercy Ships nylig undertegnet en avtale med Sierra Leones regjering.

– Vi er glade for denne muligheten til å returnere til Sierra Leone. Landet er blant de fattigste i verden, og vi regner med å gi livsforvandlerende hjelp til mange tusen mennesker, sier nasjonal leder i Mercy Ships Norge, John Henry Nøsen.

I løpet av feltoppdraget i Sierra Leone vil det bli utført avanserte kirurgiske inngrep på de seks operasjonssalene ombord. På landbaserte klinikker vil det i tillegg bli gitt behandling for øye- og tannlidelser. ■

Det skulle vært vennskap, men i valgkamp blir det til stemmekjøp.

Edward Hosea, sjef for antikorrupsjonsarbeidet i Tanzania.

Helsesektor for halv fart

Ny rapport: Mottakerland får millioner i helsebistand, men kutter i egne bevilgninger

Fører bistand til helsesektoren til reell vekst i fattige lands lands helsebudsjetter? Ny forskning tyder på at det ikke er så enkelt.

HELSE

■ EVEN TØMTE

Et forskerteam ledet av professor Christopher Murray ved University of Washington, støttet av Bill og Melinda Gates-stiftelsen, mener helsebistand har en negativ effekt på myndighetenes prioriterting av helsesektoren i utviklingsland.

For hver dollar gitt i helsebistand til myndighetene i utviklingsland, flytter myndighetene mellom 0,43 og 1,14 dollar av sine egne helsemidler til andre sektorer, skriver forskerne i det medisinske tidsskriftet The Lancet.

Flytter penger. Denne effekten kalles fungibilitet på økonomspråk, og er et uttrykk for hvor lett det er å skifte ut et gode med et annet. Når givne stepper inn med penger til helse, står mottakerlandet dermed friere til å bruke sine egne penger andre steder.

Det kan de ha gode eller dårlige grunner til å gjøre. Hvilke effekter dette har for folks velferd, er ikke tydelig. Det kommer an på hva midlene brukes til.

– Disse pengene kan gå til utdanning, infrastruktur, fattigdomsbekjemping eller andre underfinansierte programmer som bedrer folks helse. Eller de kan gå til militæret, til indstribning, eller til å øke myndighetenes finansielle reserver, skriver The Lancet.

Fra et bistandsperspektiv betyr det uansett at helsebistanden er mindre virkningsfull enn man kanskje skulle tro.

– Globale helsedonorere må komme med minst 1,75 dollar i helsebistand for å øke offentlig pengebruk på helse med 1 dollar, konkluderer forskerne i The Lancet.

Usikker bistand. Studiet har vakt internasjonal oppsikt, og kan få konsekvenser for framtidig bistand til helsesektoren.

Et godt offentlig helsebistand system anses som avgjørende for å møte flere av FNs tusenårsmaal. Bistand til helsesektoren har økt fra rundt åtte milliarder dollar i 1995, til 19 milliarder dollar i 2006 (justert for prisvekst).

Gorik Ooms fra Belgias institutt for tropemedisin skriver i en kommentar til Lancet-artikkelen at når myndighetene i utviklingsland flytter sine egne midler andre steder, kan det være et uttrykk for at myn-

Malawi er ett av flere land som har mottatt mye internasjonal bistand til sin nedkjørte helsesektor.

FOTO: KEN OPPRANN

dighetenes politiske prioriterting ikke nødvendigvis er identiske med givernes. Landene kan også ønske å bremse en økning i helseutgiftene fordi de er usikre på om bistanden vil holde seg på lang sikt, eller kompensere for ujevnheter ved å spre bistanden ut over tid.

– Når vi i våre land vurderer reformer i helsesektoren, gjør vi estimater for 20, 30, 40 år fram i tid. Land som er avhengig av bistand får gjerne forpliktelser fra givne for to til fire år framover, uttaler Ooms til Alertnet. Han mener helsebistanden vil bli mer effektiv dersom den gis gjennom et felles internasjonalt fond, etter modell av Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria. Slik vil støtten kunne bli mer stabil og forutsigbar.

Bedre effekt til private. Mens helsebistand gitt til offentlige myndigheter fortrengrer offentlige midler til andre sektorer, viser studiet at helsebistand gitt til den ikke-statlige sektoren har en positiv effekt på myndighetenes pengebruk innen helse.

Bør giverland dermed gi mer penger til ikke-statlige aktører? Forskerne Devi Sridhar og Ngaire Woods advarer mot en slik konklusjon.

For det første er dataene ikke sik-

re nok til å trekke noen bastante konklusjoner. For det andre kan det føre til at statens institusjoner svekkes, slik at bistanden blir mindre effektiv på lang sikt, skriver forskerne i en kommentar til studien.

– Ironien er at givne pleier i gi

penger til private aktører i svake stater, noe som ytterligere svekker myndighetenes kapasitet og bidrar til en kronisk svak stat.

Studien konkluderer også med at gjeldsslette ikke har vist noen merkbar effekt på helsesektoren. ■

77 Donorer må gi minst 1,75 dollar i helsebistand for å øke offentlig pengebruk på helse med 1 dollar.

The Lancet

Artikkelen i The Lancet: tinyurl.com/39z5wdw

Ooms' kommentarer i The Lancet: tinyurl.com/35349g8

Ooms' uttalselse til Alertnet: tinyurl.com/32k4xd6

– Krev klarere avtaler

■ EVEN TØMTE

Funnene i Lancet-artikkelen griper også inn i norsk bistand. Norge har tatt et særlig ansvar for å nå FNs tusenårsmaal nummer fire og fem, om redusert barne- og mødredødelighet.

Bistand til helsetiltak har blitt trappet opp de siste årene. Over en milliard norske bistandskroner går til helseinitiativ som Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria, det internasjonale vaksinefondet GAVI og FN-organisasjonen UNAIDS. I tillegg ga Norge over 1,2 milliarder kroner i bi- og multi-bilateral helsebistand i 2009.

Lancet-artikkelen har naturlig nok blitt lagt merke til blant norske bistandsmyndigheter. I et notat til UD skriver Norges aidsambassadør

Sigrun Møgedal (bildet) at det er forventet og til dels ønsket at landene om prioriterer egne midler til andre formål som del av ansvarlig budsjettering. Likevel er det viktig å være oppmerksom på hvilke føringer som skal legges til grunn for bistanden gjennom ulike typer øremerking.

– For å få optimal verdi av mer bistand til helse, både når det gjelder å oppnå helsemålene og mer langsiktig økonomi og kapasitet til å levere tjenester, er det behov for klarere avtaler med land som mottar bistand om planer for egne investeringer, skriver Møgedal. ■

Norsk Folkehjelp vil publisere egen korrupsjonsrapport

KORRUPSJON

■ TOR AKSEL BOLLE

– Vi jobber i 35 land og har et budsjett på flere hundre millioner kroner. Det er ikke til å unngå at vi havner borti slike saker fra tid til annen. Jeg mener det viktig for vår troverdighet og tillit at vi er åpne også rundt disse spørsmålene, sier kommunikasjonssjef i Norsk Folkehjelp, Tor-Henrik Andersen.

Når Folkehjelpa om kort tid publiserer sin årsrapport vil den innholde en del om organisasjonens arbeid mot korrupsjon. I tillegg til å

kunne lese om organisasjonens generelle arbeid på dette feltet vil også de konkrete sakene Folkehjelpa jobbet med det siste året bli omtalt. I fjor kom Kirkens Nødhjelp som første norske bistandsorganisasjon med en egen rapport om hvilke korrupsjons- og misligholdssaker organisasjonen hadde jobbet med. Andersen legger ikke skjul på at KNs nybrottsarbeid har vært en kilde til inspirasjon.

– Kirkens Nødhjelp har helt klart ledet an her, vi har sett de har gjort

Tor-Henrik Andersen, kommunikasjonssjef i Norsk Folkehjelp.

og tenkt at vi bør gjøre noe lignende. Dette er jo også en del av vårt eget arbeid mot korrupsjon, sier Andersen.

I rapporten, som kommer om kort tid, vil to saker bli omtalt:

■ Norsk Folkehjelp fant at egne rutiner og retningslinjer for økonomistyring ikke ble fulgt ved en del av organisasjonens program i Sør-Sudan. Det ble imidlertid ikke avdekket korrupsjon. Organisasjonen fant det allikevel nødvendig å stenge avelingskontoret i Nairobi i en pe-

riode, til dokumentasjonen knyttet til Sør-Sudan-programmet var gjennomgått av revisor.

Proessen har fått konsekvenser for to personer i lederposisjoner i programmet lokalt.

■ I Burma ble det avdekket at en av Norsk Folkehjelps lokale partnerorganisasjoner hadde brukt penger mottatt fra Folkehjelpa på en måte som ikke var i tråd med avtalen mellom de to organisasjonene. Videre overføringer til denne organisasjonen er foreløpig frosset. ■

Industriarbeidere er sjeldne i de fleste av de land utviklingsminister Erik Solheim besøker. Her er han sammen med Aker Kværner-ansatte i Angola i 2007. FOTO: CHRISTOPHER OLSSØN

— Støtt opp om middelklassen

Utviklingsministeren er kritisk til tradisjonelt fokus på fattige

Utviklingspolitikken har tradisjonelt vært altfor opptatt av verdens fattige, mener Norges utviklingsminister Erik Solheim. Nå ønsker han seg et sterkere fokus på middelklassen i utviklingslandene.

■ GUNNAR ZACHRISEN

– Økonomisk vekst og utvikling har aldri startet med de aller fattigste, verken i Norge eller andre land, fastslår Solheim.

Han mener at bistands- og utviklingspolitikk i altfor liten grad har trukket lærdom av historien. Han viser blant annet til Kinas erfaringer: I dag er cirka 35 prosent av Kinas befolkning på et middelklassenivå, opp fra under én prosent i 1990.

Solheim siterer Kinas leder Deng Xiaoping som foretok en drastisk omlegging av den økonomiske og politiske kursen i gigantriket, blant annet under slagordet «Noen må bli rike først!».

– Det er viktig å ha et sterkt fokus på de fattige. Det er jo selve det moralske imperativ i utviklingspolitikken. Men vi må samtidig se på hvordan de fattige lettest kan komme opp på et høyere utviklingsnivå. Mennesker som bruker all sin tid og energi på å dekke basisbehov for seg og familien har ikke overskudd til å engasjere seg i politisk kamp. De trenger hjelp fra andre, sier SV-statsråden.

Alle til middelklassen! Ifølge Solheim er selve målet med utviklingspolitikken at alle skal tilhøre middelklassen. Skal vi tro beregninger foretatt av analytikere i storbanken Goldman Sachs er verden på vei mot det målet – om enn langsomt. Den globale middelklassen teller i dag rundt 1,5 milliarder mennesker av en total befolkning i

verden på 6,8 milliarder, og vokser med rundt 70 millioner mennesker i året. I hovedsak skyldes det den økonomiske utviklingen i to store land: Kina og India.

Utviklingsministeren viser til at afrikanske land er blant de som vil ha behov for en stor og rask økonomisk vekst i mange år framover for å komme opp på en anstendig levestandard.

– Jeg har nylig sett beregninger for Afrika anslå en vekst på 5 prosent de kommende årene. Med en befolkningsvekst på 2,5 prosent vil det likevel ta ufattelig lang tid før afrikanske befolkninger tar igjen folk i andre land.

Bærere av endring. Mot en slik bakgrunn mener Solheim at det må satses mer på å bistå de krefter i afrikanske land som kan være «bærere av endring».

– Erfaring, blant annet fra Asia, viser at en sterk middelklasse er helt sentralt i å bidra til næringsutvikling, jobbskaping og bærekraftig økonomisk vekst, den er viktig for å forankre en demokratisk utvikling og i å understøtte en politikk som vektlegger utdanning og kunnskap og det er også her miljøverdiene har en sterk forankring, sier han.

– Hva slags tiltak er det som skal til dersom norsk utviklingspolitikk i større grad skal støtte opp om disse «endrings-agentene»?

– Næringsutvikling, private investeringer og sunn økonomisk styring er det viktigste for å skape en bred og bærekraftig vekst, men bistand kan bidra til å understøtte en slik utvikling. I norsk utviklingspolitikk har vi allerede et sterkt fokus på dette, og vi prøver å utnytte norske fortrinn blant annet på energiområdet. Vårt «Olje for utvikling»-program har et klart mål om å bidra til en god ressursforvaltning og en mer rettferdig fordeling i en rekke land. Vi prøver generelt å styrke svake statsapparater, samtidig ønsker vi

også å bidra til å mobilisere mer ressurser og en bedre fordeling gjennom å sette fokus på systemer for skattlegging internasjonalt og i enkeltland. Dessuten har vi et mangeårig engasjement for å styrke brede folkelige bevegelser, for eksempel til fordel for kvinners rettigheter.

Utviklingsministeren viser til at han nylig besøkte Malawi og Mosambik der det var stor interesse for norsk kompetanse på energisiden: både innenfor vannkraft, solenergi, vindkraft og forbedringer av ledningsnett i energiforsyning.

– Fra norsk side har vi her særlige fortrinn og kan oppmuntre og bidra til mer private investeringer, samtidig som vi er med på å bygge opp kompetanse lokalt. Hvis man klarer å tiltrekke seg private investeringer, så kan jo effekten av bistand flerdobles, sier han.

– Du har en svært positiv vurdering av middelklassen som en progressiv kraft i samfunnsutviklingen. Men her finnes det jo også historiske unntak?

– Utvilsomt. Jeg maler nå med veldig bred pensel. Middelklassen støttet jo også ganske massivt opp om Hitler i Tyskland. Men i hovedsak har den spilt en annen og langt mer positiv rolle, som i Asia, fra India og østover. Også i land som ikke kan regnes som demokratiske har framveksten av en middelklasse bidratt til at autoritære stater har blitt mindre autoritære. ■

Økonomisk vekst og utvikling har aldri startet med de aller fattigste.

DEN GLOBALE MIDDELKLASSEN

■ Den globale middelklassen er, ifølge Goldman Sachs, de med inntekt på mellom 16 og 82 dollar per dag.

■ Teller i dag rundt 1,5 milliarder mennesker.

■ Vokser med 70 millioner i året.

■ Veksten vil øke de nærmeste tyve årene.

Kilde: Goldman Sachs/Utenriksdepartementet

NOTISER

Større rolle for ikke-vestlige giverland

Nødhjelp fra land utenfor OEC/DAC (vestlige land pluss Japan og Sør-Korea) blir stadig viktigere. Bidragene fra land utenfor DAC utgjorde 1,18 milliarder dollar i 2008, tilsvarende tolv prosent av all offisiell humanitær bistand, ifølge en rapport fra den britiske tenketanken Overseas Development Institute.

Mens et humanitært bidrag typisk ble støttet av et dusin land for ti år siden, er det gjerne 50-60 land som bidrar i dag.

Størstedelen av bidragene kommer fra Saudi-Arabia, Kuwait, De forente arabiske emirater og Qatar. De støtter typisk tiltak i sin egen region, men Saudi-Arabia er også den tredje største giveren til Haiti, etter USA og Canada. ■

Samarbeid om fotball og minerydding

Norges Fotballforbund (NFF) og Norsk Folkehjelp skal samarbeide om å fjerne eksplosiver i Hue-provinsen i Vietnam, hvor NFF har bistått rundt 80 fotballklubber for barn og unge. Norsk Folkehjelp skal nå formidle informasjon gjennom klubbene og andre nettverk om hvordan befolkningen de skal forholde seg til landminer. Det skal opprettes et eget telefonnummer hvor folk kan ringe, og Norsk Folkehjelp garanterer utrykning innen 24 timer for å uskadeliggjøre eksplosivene.

– Takket være dette samarbeidet vil unger i Hue-provinsen kunne spille fotball uten risiko for å miste liv og lemmer, sier Per Nergaard, leder for mineavdelingen i Norsk Folkehjelp. ■

Krafttak mot polio i Tsjad

Polio var tilsynelatende utryddet i Tsjad etter at det ble satt inn betydelige ressurser på å bli kvitt sykdommen. Men i 2009 ble det registrert 66 nye tilfeller av den alvorlige sykdommen og hittil i år der det registrert 12 nye tilfeller.

Helsemyndighetene i Tsjad mener at oppblomstringen av sykdommen kan skyldes tradisjonelle religiøse lederes motstand mot vaksinerings.

Nå satser Det globale initiativet mot polio på å vaksinere om lag 2 millioner barn i en storoffensiv mot sykdommene. Vaksineringsprogrammet skal gjennomføres i løpet av mai. ■

Shusunda 2010: Jenter på vei til skole. De fleste tenåringer i landsbyen fortsetter på videregående skole etter grunnskolen.

Gjensyn med Shusunda

Norsk forsker besøkte «sin landsby» 30 år etter – rapporterer om vekst og t

■ I BANGLADESH:
EIRIK G. JANSEN (TEKST)
OG GMB AKASH (FOTO)

Tempoet og atmosfæren i landsbyen var annerledes. Det var det første jeg merket da jeg kom tilbake til Shusunda i Bangladesh etter mer enn 30 års fravær. På slutten av 1970-tallet var Shusunda en rolig liten landsby 60 kilometer vest for hovedstaden Dhaka.

Folk flest beveget seg sjelden langt vekk fra landsbyen, og skulle de reise foregikk turen med sykkelrickshaw, oksekjerre eller helst til fots. Under den årlige regntiden var det nesten bare husene som stakk opp over de flomrammede rismarkene. I disse ukene forflyttet folk seg ved hjelp små elvebåter, drevet frem med padleærer eller seil. Reisene var

Temaene kunne variere, men felles for studiene var de dystre fremtidsperspektivene.

preget av ro og sakte bevegelser.

Asfalt og støy. Tilbake i Shusunda våren 2010: De tidligere smale jordveiene i landsbyen er asfaltert og brede nok til at biler, motorsykler og scootertaxier kan kappkjøre gjennom landsbyen. Høye tutelyder og aggressive stemmer høres.

Også landskapet er endret. Det er gjort store innhugg i de vakre grønne rismarkene rundt landsbyen. På den ene siden av hovedveien i landsbyen, hvor det tidligere hadde vært rismarker, er det nå anlagt et teglverk med produksjon av murstein. Grå røyk stiger opp av 30 meter høye piper. Litt lenger oppe har rismarkene måtte vike for en fabrikk som produserer stolper i sement. Stolpene ligger i store stabler

langs veien. Markedet i landsbyen, som tidligere var lite og døs, er nå blitt en hektisk samlingsplass. Sønnene av de mer velstående i landsbyen har et eget hjørne på markedet hvor de viser seg frem på sine nye motorsykler.

Det er stor teknologisk utvikling også i jordbruket. Det er ingen oksespann som pløyer jorda lenger. Små traktorer gjør jobben hurtigere, billigere og langt mer effektivt. All jord har tilgang til kunstig vann. I tørketiden, om vinteren og våren, går de elektriske pumpene kontinuerlig og henter opp vann som ligger noen titalls meter under overflaten. Store områder som tidligere lå brune og brakke produserer nå høytytende rissorter. All tilgjengelig jord er nå dekket med grønne

rismarker.

Hva hadde hendt i Shusunda i løpet av de siste 30 årene? Før jeg beskriver dagens situasjon vil jeg fortelle litt om hva som preget landsbyen slik jeg husket den.

Studie av fattigdom. Jeg kjente Shusunda godt fra slutten av 1970-tallet. Fra 1976-80 deltok jeg i en stor fattigdomsstudie som Bangladesh Institute for Development Studies gjennomførte i ulike landsbyer rundt om i landet. Shusunda ble 'min' landsby. I uker og måneder av gangen bodde jeg sammen med andre forskere i bondefamiliene i landsbyen. Vi skulle samle inn kvantitative og kvalitative opplysninger om fattigdomssituasjonen i området.

En trengte ikke å lete lenge for å

På slutten av 1970-tallet bodde og arbeidet den norske sosialantropologen Eirik G. Jansen i flere lange perioder i

landsbyen Shusunda i Bangladesh for å studere folks levekår. 33 år etter sitt første besøk, reiste han tilbake til den samme landsbyen.

FOTO: GMB AKASH

Shusunda 2010: Forsker Eirik G. Jansen tilbake i landsbyen sammen med forskerkolleger.

FOTO: GMB AKASH

Shusunda 2010: Det mekaniserte jordbruket har overtatt på markene i Shusunda. Rihib Miya har kjøpt denne jordfreseren for 100 000 taka, cirka 10 000 kroner.

FOTO: GMB AKASH

Shusunda 1977.

FOTO: EIRIK G. JANSEN

Framgang i Bangladesh

finne fattigdom. Alt rundt en hadde et skjær av fattigdom: husene i landsbyen var laget av jord og bambusstokker og hadde tak med halmdekke. Når det regnet som verst i monsuntiden, lakk det gjennom takene. Et synlig bevis på rikdom var å investere i et tak av bølgeblekk. Av Shusundas 62 familier i 1980 hadde bare et fåtall råd til en slik investering. Tilgang til rent vann var også et stort problem. Det var kun noen få vannpumper i landsbyen og ofte var de ute av drift. De fleste var avhengig av skittent overflatevann fra små dammer for både vaske- og drikkevann.

Jordbruket var enkelt og hadde lav avkastning. Arbeidsledigheten var stor. Menn var glade dersom de i gjennomsnitt kunne få 15 dager

Fattige familier brukte 70-80 prosent av inntektene sine til å kjøpe ris.

med arbeid i måneden. Lønnen var utrolig lav. For en daglønn i jordbruket kunne folk bare kjøpe 1-2 kilo ris. Fattige familier brukte 70-80 prosent av inntektene sine til å kjøpe ris.

Mer utgift enn inntekt. Vi fant ut at cirka 40 av de 62 familiene hadde større utgifter enn inntekter. De finansierte underskuddet sitt med gradvis å pantsette og selge det lille de eide av jord. Den mest brutale måten underskuddet ble håndtert på var å redusere forbruket av mat.

I flere måneder av året sultet om lag halvparten av innbyggerne i landsbyen. De spiste kun ett til to måltider om dagen med ris og litt grønnsaker. Fisk, kylling og kjøtt kunne det gå uker mellom hver

gang de spiste. Store deler av befolkningen var feil- og underernært noe som resulterte i sykdom og dårlig helsetilstand.

Mer enn 90 prosent av landsbyens innbyggere var avhengig av inntekter og arbeid fra jordbruket for å overleve. De viktigste økonomiske, politiske og sosiale prosessene var knyttet til eiendoms- og bruksrettigheter til jord og muligheten for de fattige til å sikre seg lønnet arbeid i jordbruket. Det utviklet seg kompliserte avhengighetsrelasjoner mellom de om lag ti 'rike' familiene i landsbyen, som hadde overskudd på jord, og de fattige og jordløse bøndene.

Også de offentlige tjenestene fungerte dårlig. Skolen var falleferdig, lærerne og de fleste elevene var

fraværende det meste av tiden. Det var knapt noen offentlig helsetjeneste og utvalget av medisiner på markedet i landsbyen var lite.

Måtte pantsette. Et ganske typisk eksempel på situasjonen for de fattige var vår nabo Mosum Ali og hans familie. Han hadde arvet to mål jord av sin far som han gradvis måtte selge for å kunne kjøpe mat. Mens vi bodde i landsbyen var han i ferd med å pantsette det lille opphøyde jordstykket hvor hans beskjedne hus stod. Fruktrærne på jordstykket hans var pantsatt og han måtte gi fra seg kokosnøtter, papaya og bananene til naboen han hadde lånt penger av. I 1980 var vi sikre på at neste stopp for Mosum Ali og hans familie ville være slummen i Dhaka.

Shusunda 2010: Mange unge menn har skaffet seg motorsykler.

En annen person vi fryktet kunne lide samme skjebne var Geddy, en ung skilt kvinne med to små barn. Hun bodde i en enkel bambushytte rett ved siden av oss og var tjenestejente for flere familier. Både hun og barna sultet og det var lett å se at barna hennes var underernærte.

Dystre spådommer. Forskningsprosjektet jeg var en del av produserte mye statistikk fra Shusunda. Jeg skrev etter hvert en mer sosialantropologisk bok om landsbyen med fokus på overlevelsesstrategier for de fattige og investeringsstrategier for de få relativt rike bøndene. Eieendoms- og bruksrett til jord var et sentralt tema sammen med ulike typer av konflikter omkring jord.

Det var ikke grenser for elendighet som ventet det lille fattige Bangladesh og dets raskt voksende befolkning.

Eirik G. Jansen, forsker.

På slutten av 1970-tallet var det mange forskere både fra Bangladesh og utlandet som studerte fattigdomssituasjonen i landsbyer over hele landet. Temaene kunne variere, men felles for studiene var de dystre fremtidsperspektivene. Det var ikke grenser for hvilken elendighet som ventet det lille fattige Bangladesh med knappe naturressurser og en raskt voksende befolkning. Også Verdensbanken og myndighetene i Bangladesh hadde dårlige prognoser for landet. I Shusunda var ikke minst lokalbefolkningen selv bekymret for hva fremtiden ville bringe.

40 av 100 ser tv. I mange år har jeg vært spent på hva som har skjedd med menneskene jeg kjente i Shu-

sunda. I mars i år reiste jeg tilbake for å begynne på et nytt feltarbeid. I en måned bodde jeg på samme sted i landsbyen og blant de samme familiene som jeg gjorde på slutten av 1970-tallet. Det blir fort klart for meg at det er ikke bare traktorer, scootertaxier og motorsykler som preger endringene i landsbyen. Jeg ser ingen slitte jordhytter med tak av halm lenger. Alle hus har tak av bølgeblekk. Også veggene er av bølgeblekk eller bygget i solid murstein. De beste husene er plassert på solide fundament av sement. Landsbyen har fått elektrisitet og nesten alle de hundre familiene som nå bor i landsbyen har tilgang til strøm. Våre undersøkelser viser at 40 av de 100 familiene nå har egne fjernsyn.

Geddys nye liv. Geddy viser meg stolt det fine huset hun nå bor i sammen med sin sønn og hans familie. «Husker du hvor ofte jeg og barna mine sultet for lenge siden?» spurte hun. Nå har jeg elektrisk vifte i taket og eget fjernsyn. Om kvelden ser vi på Bangla TV». Geddy fikk opplæring av BRAC (Bangladesh Rural Advancement Committee), verdens største ikke-statlige utviklingsorganisasjon, på 1980- og 90-tallet. Hun var i en lang periode leder av organisasjonens lokalkontor i Shusunda. Hun har også fått flere lån fra mikrokredittinstitusjonen Grameen Bank.

Positive nyheter også om Mosum Ali: han og familien har bitt seg fast i landsbyen og har vært med på oppgangen. Den ene sønnen har fått arbeid i Midt-Østen og den andre i en

FOTO: GMB AKASH

Geddy i 1977. Huset hennes var av strå, jute og bambus. Livet var preget av sult og fattigdom.

FOTO: EIRK G. JANSEN

Geddy i 2010: Hun har klart seg godt og har det økonomisk mye bedre.

FOTO: GMB AKASH

Nazim Uddin viser frem sitt nye tv-apparat.

FOTO: GMB AKASH

Muka (17) utenfor organisasjonen BRACs sysenter.

FOTO: GMB AKASH

nasjonal utviklingsorganisasjon i Dhaka. Sistnevnte kommer hjem hver helg.

«Se», sier han og peker på et jordstykke like vel huset, «nå har vi kjøpt tilbake jordstykket far var nødt for å selge. I tillegg har både jeg og min bror bygget nye flotte hus.»

Han forteller at konene deres er medlemmer i BRAC og Grameen Bank og at alle barna går på skole.

Andre synlige forbedringer gjelder vann-, toalett- og sanitærforhold. Mange familier har egne vannpumper på gårdsplassen og toalett på støpte sementgulv.

Tre av syv kvinner. Barneskolen, som ligger et steinkast unna der vi bor, er pusset opp og har 232 elever. 132 er jenter. Tre av skolens syv lærere er

kvinner. Skolen har fine tavler, bilder og kart på veggene. Nesten all elevene går i skoleuniform og skolen er i full aktivitet. I løpet av feltarbeidet vårt intervjuer vi ca. 30 familier i deres hjem i landsbyen. I alle hjem ber vi om å få se på barnas skolebøker. Alle elevene har egne bøker som de har fått gratis. De fleste av de eldre foreldrene er analfabeter, mens barna deres i 7, 8 og 9 klasse som går på videregående skole leser for oss fra bøkene sine, både på bangla og engelsk. Foreldrene er synlig stolte. Hver morgen ser vi store grupper av jenter på 14-15 år gå gjennom landsbyen på vei til den videregående skolen i nabolandsbyen.

Færre landarbeidere. Den største

77 Nå har jeg elektrisk vifte i taket og eget fjernsyn. Om kvelden ser vi på Bangla TV.

Geddy, innbygger i Shusunda.

endringen er imidlertid mindre synlig: Avhengigheten av inntekter og lønn fra jordbruket er redusert. Mens nesten alle innbyggerne i landsbyen har helt avhengig av jordbruk for 30 år siden, oppgav bare en tredjedel av befolkningen i 2010 at jordbruket er deres hovedinntektskilde. De fleste familiene har medlemmer som er i lønnet arbeid og får sine hovedinntekter utenfor jordbruket. Siden jordbruket er blitt mekanisert har avlingene likevel blitt fordoblet. I tillegg til ris og jute, som var de tradisjonelle avlingene, blir det nå dyrket hvete, mais, tobakk og grønnsaker.

Med så mange som har sikre inntekter utenfor jordbruket, er lønnsnivået økt sterkt. I Shusunda, som 30 år tidligere hadde vært preget av

arbeidsledighet blant unge menn, er det nå vanskelig å skaffe nok arbeidsfolk til jordbruket. Lønnsarbeiderne i jordbruket kommer nå i store grupper fra fattigere områder nord i Bangladesh. For en daglønn kan en arbeider nå kjøpe mellom 5 og 10 kilo ris.

Hva skyldes denne åpenbare og lett synlige materielle fremgangen?

Årsaker. Det er mange ulike faktorer som har påvirket utviklingen:

■ Omkring 1980 begynte mange fra Bangladesh å få arbeid i Midt-Østen. Arbeiderne var i all hovedsak ufaglærte og lønningene var lave. Likevel kunne mange sende ett til to tusen kroner i måneden hjem til sin familie. I 1985 ble det sendt tilbake ca. en

Shusunda 2010: Alle barn på tre måneder blir vaksinert og får utdelt sitt første vaksinasjonskort.

97 prosent av barna begynner nå på den femårige folkeskolen i Shusunda.

FOTO: GMB AKASH

Små septiktanker har forbedret sanitærsituasjonen i landsbyen.

FOTO: GMB AKASH

milliard amerikanske dollar til Bangladesh. I 2009 hadde beløpet økt til 10 milliarder dollar. Bangladesh har nå til enhver tid 6-7 millioner gjestearbeidere som arbeider i Midtøsten, ulike land i Sørøst-Asia, Europa og USA. Våre nye undersøkelser i 2010 viste at hele 30 av de 100 familiene i Shushunda har, eller har hatt, familiemedlemmer utenlands i mange år.

■ Det var også rundt 1980 at den eksportrettede tekstilindustrien begynte å vokse fram. I dag arbeider cirka to millioner i industrien, de fleste er unge jenter fra fattige familier på landsbygda. I forbindelse med tekstilindustrien er det også vokst frem en mengde underleverandører og tilknyttede virksomhe-

ter i løpet av de siste 20 årene. Tekstilindustrien og dens leverandører sysselsetter i dag millioner av mennesker. I 2010 er det 12 familier i Shusunda som hadde medlemmer med inntekter fra tekstilindustrien og tilknyttede næringer.

■ Også på landsbasis er jordbruket blitt langt mer mekanisert og modernisert. Avlingene er mer enn fordoblet siden 1980 og Bangladesh er blitt selvforsynt med ris. På slutten av 1970-tallet mottok Bangladesh hvert år 2-3 millioner tonn med matkorn hvert år fra utlandet. Befolkningen har økt fra 100 til 160 millioner fra 1980 til 2010.

■ NGOene (ikke-statlige utviklingsorganisasjoner) spiller en viktig rol-

Mange jenter får stipend og begynner på videregående skole.

le for utviklingen i Bangladesh. Grameen Bank har 7,5 millioner medlemmer og BRAC ligger på om lag samme antall. I Shusunda er nå 52 kvinner aktive medlemmer i Grameen Bank, mens 40 er medlemmer av BRAC. Mikrokreditt og ulike typer opplæring gir kvinner mulighet til egne inntekter og de er dermed blitt mer uavhengige.

■ Også innen utdanning har det skjedd mye. 97 prosent av barna begynner på den femårige folkeskolen og de aller fleste fullfører. Spesielt blant jentene har endringen vært stor. Mange jenter får stipend og begynner på videregående skole.

■ Infrastrukturen både i Bangladesh og i landsbyen vår er synlig for-

bedret. På slutten av 1970-tallet hadde få i Shusunda besøkt Dhaka. Også distriktshovedstaden Manikganj, 6 km unna, var et sted de færreste besøkte i løpet av året. Med asfaltveier og broer tar nå turen til Manikganj 15 minutter med scootertaxi eller 20-25 minutter med sykkel. 30-40 personer fra landsbyen arbeider i håndverks- og småindustrien i og omkring Manikganj. Alle familier har mobiltelefon noe som betyr mye både sosialt og økonomisk.

■ Helsenituasjonen er også sterkt forbedret. Både mødre og barnedødeligheten har sunket i Bangladesh. Helt tilfeldig møtte vi et vaksinasjonsteam fra Manikganj i landsbyen. Alle barn i landsbyen blir nå vaksinert som spedbarn og får egne vak-

FOTO: GMB AKASH

Dystrer utsikter preget Eirik G. Jansens reportasje for 27 år siden.

FAKSIMILE FRA NORKONTAKT NR. 3-1983

Shusunda 2010: Mamun Mia (20) har kjøpt en vannpumpe.

FOTO: GMB AKASH

Shusunda 2010: Kunstig vanning sørger for gode risavlinger.

FOTO: GMB AKASH

De fleste kvinnene har vært med i mikrokreditt-prosjekter.

FOTO: GMB AKASH

Shusunda 2010: Selv småveiene har asfalt.

FOTO: GMB AKASH

Shusunda 1977: Smale jordveier, ingen asfalt.

FOTO: EIRIK G. JANSEN

sinasjonsbøker. Helsesøsteren forteller at om lag 80 prosent av gifte par i Shusunda og nabolandsbyene benytter seg nå av ulike former for familieplanlegging.

■ Hvilken rolle har så bistanden spilt for fremskrittene på disse ulike områdene? Det er liten tvil om bistanden har bidratt når det gjelder utdanning, helse, jordbruk og infrastruktur. Bistandens omfang er imidlertid sterkt redusert de siste ti-årene. På midten av 1980-tallet mottok Bangladesh hvert år ca. 2,5 milliarder amerikanske dollar i bistand. De siste årene har ikke bistanden vært mer enn 1 milliard dollar per år.

En øy i nødens hav? Er Shusunda

bare én tilfeldig solskinnshistorie fra et nødens Bangladesh? På ingen måte: Mer enn en tredjedel av befolkningen i Bangladesh lever fremdeles under fattigdomsgrensen. Men reduksjonen i fattigdom, både i andel og faktisk antall, har vært betydelig. På 1960-tallet regnet en med at over 80 prosent av befolkningen levde under fattigdomsgrensen. Korrupsjonen gjennomsyrrer fremdeles Bangladesh. Transparency International viser at landet er blant de mest korrupte i verden. Til tross for at statsapparatet preges av korrupsjon, er det ingen tvil om at myndighetene har greid å legge forholdene til rette for vekst blant annet ved å gi rom for de store utviklingsorganisasjonene, privat sektor og ved å legge forholdene til rette

for de mange millioner gjestearbeiderne som Bangladesh har i utlandet.

Hvor representativ er Shusunda for de cirka 70 000 landsbyene i Bangladesh? Shusunda er nok heldig stilt ved å ligge så nær distrikthovedstaden i Manikganj og Dhaka, men en finner mange av de samme utviklingsprosessene vi har beskrevet for Shusunda i de fleste landsbyene i Bangladesh.

Optimist. Grunnleggeren av Grameen Bank, fredsprisvinneren Mohamed Yunus, ser optimistisk på fremtiden for Bangladesh. Han mener Bangladesh vil være ett av de få landene som vil greie å oppnå tusenårs-målet om å halvere fattigdommen innen 2015.

Og i Shusunda er én ting klart: Ingen blant menneskene i landsbyen bærer på nostalgiske minner om det rolige, sakte, men fattige livet for mer enn 30 år siden. Mosum Alis sønn er ikke i tvil: «Mine barn vil få det enda bedre enn det vi har det nå».

Artikkelforfatteren **Eirik G. Jansen** har doktorgrad i sosialantropologi med avhandlingen om 'Rural Bangladesh – Competition for Scarce Resources', publisert av Norwegian University Press i 1986. Han er i dag seniorrådgiver i Norads evalueringsavdeling.

Fotografen **GMB Akash** er en internasjonalt kjent fotograf fra Bangladesh. Han bistod Jansen under oppholdet i Shusunda våren 2010.

Ingen har nostalgiske minner om det rolige, sakte, men fattige livet for mer enn 30 år siden.

Skogfolket i DR Kongo kjemper for sine re

Verdens nest største regnskog trues

BENI (b-a): Regjeringen i DR Kongo søker om penger fra internasjonale givere for å bevare skogen og hindre utslipp av klimagasser. Samtidig deler de ut konsesjoner til store internasjonale selskaper slik at de kan hogge ned millioner av hektar regnskog. Skogfolkets rettigheter blir oversett.

■ I DR KONGO:
JAN SPEED

DR KONGO

Med støtte fra norsk bistand rustet lokalbefolkningen og kongolesiske miljøorganisasjoner til kamp mot motorsagenes ødeleggende egenskaper. De hensynsløse hogstelskaper skal stoppes.

- Det er mye mindre skog nå enn da vi var små, forteller pygmeen Musalaba.

- Trærne gir oss mat. Når de kutter dem ned med maskin så er det ikke lenger mat å få fra trærne, påpeker Musungu.

De tre eldre mennene sier at det er «de store mennene fra Goma og Bukavu» som utnytter skogen.

- De lokale sjefene gir bort våre områder. Vi får ikke gevinsten når de tar trærne. Gudene forsvinner fra disse stedene, sier Musalaba.

Veier gir mer hogst. En rapport utarbeidet av South African Institute of International Affairs, støttet av det norske Utenriksdepartementet, viser at storhogsten i DR Kongo hittil har vært begrenset av dårlige veier.

Men nå er kinesiske entreprenører i gang med å forbedre veinettet. Det er nå gode veier fra Kisangani ved Kongofloden til grensebyene Beni og Bunia. Bedre veier er «den største trusselen for skogen... den vil tilrettelegge for mer intens industriell hogst og åpne markedene for trekullproduksjon», heter det i rapporten.

Langs den nyasfalterte hovedveien sør i Orientaleprovinser ser vi at ødeleggelsen av skogen foregår helt åpenlyst. Det er selve næringsveien for innbyggerne her. Store hvite sekker med trekull står stablet utenfor hyttene og landsbyene som grenser til hovedveien. De skal hentes for salg i byene lenger sør. 80

Sekk etter sekk med trekull blir bragt ut av skogene og inn til kafeer og private hjem i byene.

prosent av alle husholdninger i landet bruker enten ved eller trekull til matlagning.

- Den andre befolkningen lurer oss. De tar jord fra oss hele tiden. Det beste hadde vært om de andre hadde sluttet å hogge ned skogen, og heller tatt vare på den, sier skogfolkets menn.

Alupiany Musungu, sier han ble født det året det var mye honning i trærne. 45 år senere har mange av trærne forsvunnet. Han lever på frontlinjen i krigen om DR Kongos mektige skoger - verdens nest største regnskogsområde.

Det er «skogfolket», pygmeene, som formidler historien til de dype skogene. Vi møter Alupiany Musungu, Malabo Amboko og Jerome Musalaba. De bor i forskjellige landsbyer i utkanten av skogene øst i DR Kongo. De har valgt å bosette seg ikke for langt fra helsesenteret i Eringeti og hovedveien nord-sør. I stedet for å flytte på seg til stadighet, dyrker de nå mer mat. Krigene i denne delen av landet gjorde at det var farlig for dem å oppholde seg dypt inne i skogen.

- Det er blitt tryggere, men fortsatt er det banditter som stjeler alt fra oss der inn, sier Amboko.

Dessuten er det færre trær og færre dyr i skogsområdene som pygmeene anser som sine. Slik har ut-

Store lastebiler lastet med tømmer er stadig på veiene fra DR Kongo til havnebyen Mombasa i Kenya.

FOTO: JAN SPEED

Trærne gir oss mat. Når de kutter dem ned med maskin, så er det ikke lenger mat å få fra trærne.

Musalaba, pygme.

KONGOBASSENGET

■ Regnskogen i Kongobassenget strekker seg over ti land, men over halvparten ligger i DR Kongo.

■ Skogen er hjem for rundt 55 millioner mennesker, 10.000 plantearter, 1000 fuglearter, 400 pattedyr og 690 fiskearter

■ Kongos regnskog lagrer cirka 23 milliarder tonn karbon.

■ Det er gitt hogsttillatelse for 12,5 prosent av Kongos skog.

■ Kongobassengfondet, på én milliard kroner, er opprettet av Norge og Storbritannia.

■ Nobels fredsprisvinner Wangari Maathai og Canadas tidligere statsminister Paul Martin er styreledere for fondet.

viklingen vært gjennom flere år.

Kartlegging. For å ha bevis og juridisk grunnlag for å hevde bruksretten til skogområdene er pygme-gruppene med i et prosjekt drevet av det norske Regnskogsfondets partner i det østlige Kongo, Réseau CREF. Det begynner med diskusjoner med lokalbefolkningen om lo-

vene, om farene som finnes og hvordan de på lovlig vis kan hevde sine rettigheter.

En del av arbeidet går ut på å lage et kart der lokalbefolkningen selv viser hvor de bor. De får undervisning i hvordan man lager kart og bruker en GPS. De begynner med å lage oversikt over bostedene. Senere utvider de det til å vise dyrket mark,

ttigheter

FOTO: WAYNE CONRADIE

hvor de sanker honning, hvor de jakter eller fisker og hvor gravstedene og de hellige områdene er.

Det første kartet tegnes på bakken. Hele landsbyen kommer da for å se og inviteres til å komme med tilleggsopplysninger og korrigeringer. Først etter det blir det tegnet på et ark.

– Det er viktig å vise at *her* skal vi være, men ikke *der*, sier Amboko.

Kartlegging. Denne formen for deltagende kartlegging er med på å legge grunnlaget for videre planer for skogforvaltningen i DR Kongo.

– Vårt første prioritet er å vokte skogen og kjempe for rettighetene til de som bor der, sier generalsekre-

Alupiany Musungu sier han ble født det året det var mye honning i trærne. 45 år senere har mange av trærne forsvunnet. I bakgrunnen Malabo Amboko.

FOTO: JAN SPEED

Stabler med trekull står langs den nye veien i Orientaleprovinsen.

FOTO: JAN SPEED

tær Alphonse Muhindo Valivambene i Reseau CREF til Bistandsaktuelt.

Kartleggingen har gjort at miljøvennlige deler av myndighetsapparatet trekker på organisasjonene i arbeidet med å utforme forvaltningsplaner og lover. Noen mener det er starten på et enestående samarbeid mellom sentrale myndigheter og sivile organisasjoner.

– Staten gir oss mandat i forhold til det vi leverer. De tar ikke avgjørelser før de har spurt oss, men vår hovedoppgave er å tale lokalbefolkningens sak, sier Valivambene. Reseau CREF er blitt spurt av guvernøren i Nord-Kivu-provinsen om å velge ut de viktigste nasjonale lovene

som bør anvendes på provinsnivå.

Samme dag som vi treffer generalsekretæren har han hatt møte med et av de store trelastfirmaene i byen Beni, ENRA. Sagbruket har store konsesjoner for hogst i Orientaleprovinsen. Der har Reseau CREF gjort en kartlegging på bakgrunn av en del konflikter.

– ENRA har sagt seg villig til å gi fra seg 30 000 hektar skog som er viktig for lokalbefolkningen, mot at staten gir dem andre områder, forteller Valivambene.

Skog- og klimaplan. Nylig utarbeidet DR Kongo en oppsiktsvekkende ambisiøs skog- og klimaplan som ble lagt fram for FN og Verdensban-

kens to ulike initiativ: FNs program for reduksjon av klimagassutslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland (REDD) og Verdensbankens Forest Carbon Partnership Facility.

På den positive siden trekkes det fram at den nye planen er ambisiøs og styrket i forhold til kravet om åpenhet, bred deltagelse i prosesser og skogfolkets rettigheter. Regnskogfondet, andre internasjonale og kongolesiske organisasjoner reagerer derimot kraftig mot at et forslag fra konsulentfirmaet McKinsey, som er tatt med i rapporten, åpner for å dele ut nye hogsttillatelser på opptil 100 000 kvadratkilometer eller 10 millioner hektar. Det åpner også for plantasjer og kvegdrift.

– Dette er en pågående strid mellom oss og staten, sier Valivambene.

Etter krav fra Verdensbanken innførte myndighetene midlertidig stans i utdeling av nye hogstkonsesjoner i 2002. Til tross for forbudet har myndighetene fortsatt å gi tillatelser til hogst, uten at Verdensbanken har reagert.

– Vi tror at verken staten eller lokalbefolkningen får mye ut av kommersiell storhogst. Det er for lett å smugle trelast ut av landet. Vi vil at stansen i hogst skal fornyes for 10 nye år, mens vi får bedre kontroll over situasjonen her i landet, sier Valivambene.

Frykter økt hogst. Allerede i dag er det fem store utenlandske selskaper som har hogstkonsesjoner på nesten åtte millioner hektar.

Kongos skog- og klimaplan er blitt godkjent av FN og Verdensbanken, med noen kritiske bemerkninger, blant annet om nye hogstkonsesjoner. Det betyr at DR Kongo nå kan få økonomisk støtte til klima- og skogtiltak.

Lederen for Afrikaavdelingen i Regnskogfondet, Anne Martinussen, mener at å tillate hogst i store områder ikke er i samsvar med formålet som er å bevare skog for å hindre utslipp av klimagasser fra avskoging.

– Vi frykter konsekvensene siden planen er godkjent uten at avsnittene om hogstkonsesjonene er fjernet. Vi vet ikke om kongolesiske myndigheter vil ta hensyn til de kritiske bemerkningene, og mener det er avgjørende at givere har sanksjonsmuligheter dersom nye hogstkonsesjoner blir gitt, sier Martinussen. ■

Vi tror at verken staten eller lokalbefolkningen får mye ut av kommersiell storhogst.

Alphonse Muhindo Valivambene, Reseau CREF.

Les mer i vår nettutgave www.bistandsaktuelt.no

Ønsker mer målrettet norsk innsats

DR KONGO

Regnskogfondet etterlyser mer målrettet skoginnsats fra den norske regjeringen i DR Kongo.

Hittil har regjeringen trukket fram det norske bidraget på 500 millioner kroner til etableringen av Kongobassengfondet (Congo Basin Forest Fund, CBFF), sammen med Storbritannia. Kongobassenget er verdens nest største regnskogområ-

de og strekker seg over seks land i Sentral-Afrika. Gjennom den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) skal fondet bidra til vern og bærekraftig forvaltning av Kongobassengets skogområder. I 2009 støttet fondet 14 prosjekter i regionen. Fondet har hatt store oppstartsvansker og det har tatt tid for å komme i gang med prosjekter.

– Det haster med å gjøre noe i DR Kongo, og Norge bør ta skikkelig ansvar. Vi bør inngå en bilateral avtale med Kongo på samme måte som vi har gjort med det vesle landet Guyana. Med forholdsvis små midler vil Norge kunne gjøre en kjempestor forskjell, sier Anne Martinussen i Regnskogfondet. ■

Skogkonferanse i Oslo

25.-28. mai er statsminister Jens Stoltenberg vert for en internasjonal skogkonferanse i Oslo.

Målet med konferansen er blant annet å få deltagerlandene til å forplikte seg til å gi 30 milliarder kroner til internasjonal skogbevaring. ■

Vil skjerpe kampen mot ulikhet

Norsk forsker tar til orde for å utfordre lokale eliter

Mens fattigdomsreduksjon er blitt et moteord, tør nesten ingen snakke om ulikhetsreduksjon. Utviklingsforsker Dan Banik tror dette er en av årsakene til at 1,4 milliarder mennesker fortsatt lever i fattigdom.

■ INGVLID SAHL

I boken «Poverty and Elusive Development», som lanseres 13. mai, spør forfatteren Dan Banik om verden, etter over 60 år med utviklingsforskning, overhodet har kommet nærmere svaret på hvorfor store deler av verdens befolkning lever i fattigdom. Når Bistandsaktuelt spør Banik (bildet) om løsningen er å finne mellom permene på den 243 sider lange boken hans, er imidlertid svaret noe unnvikende:

- Jeg skal ikke påberope meg å ha alle svarene.

Men jeg stiller spørsmål ved hvorfor det fortsatt er så mye fattigdom i verden, til tross for alt vi har lært. Utviklingsdiskursen har en tendens til å bli veldig generell: slik er det, og sånn må det være, uten at påstandene er forankret. Med denne boken ønsker jeg å gi forskningen mer kjøtt på beina fra mine egne feltarbeid de siste ti årene, sier han.

Ulihetsreduksjon. I boken tar Banik, som er førsteamanuensis og forskningsleder ved Senter for Utvikling og Miljø ved Universitetet i Oslo, for seg typiske overskrifter i dagens utviklingsdebatt, som korrupsjon, demokrati, menneskerettigheter, klimaendringer og bistand. Han tror en av årsakene til at fattigdomsgåten fortsatt er uløst, er at fattigdomsreduksjon er blitt et moteord, mens nesten ingen tør snakke om ulikhetsreduksjon.

- Alle er enige om at antall fattige må reduseres. Men få tar til orde for å redusere ulikhetene. Det krever nemlig at vi utfordrer den lokale eliten i landene vi samarbeider med, som ofte tjener på at deres egne landsmenn er fattige. Det er

Ifølge Banik er Kina blant landene verden burde bekymre seg mest for, når det kommer til ulikhet. Forskjellene på by og land er store.

ikke like enkelt, sier han.

At temaet er vanskelig, må imidlertid ikke bli en unnskyldning for å ikke gjøre noe med problemet.

- Vi bør være forsiktede med å kreve endringer. Men ved å støtte ulike tiltak som skaper utjevning, for eksempel omfordeling av jord, kan vi vise at dette er noe vi prioriterer. Samtidig er det viktig at aktørene som tar opp temaet er troverdige. De må kunne vise at utjevning fungerer i praksis, og at det ikke er så farlig som elitene kanskje tror. Utjevning trenger ikke å bety en drastisk reduksjon i de privilegertes velferd, sier han.

India og Kina. Banik tror utviklingskjempene India og Kina er blant landene verden burde bekymre seg mest for når det kommer til ulikhet.

- De blir ofte lovprist for sin økonomiske vekst, mens få snakker om

77 Mange tjener på fattigdom og har ingen grunn til å ønske å bekjempe den.

Dan Banik, forskningsleder.

den økende ulikheten innad i landene. En voksende middelklasse legger beslag på stadig mer av landets ressurser ved å kreve alt fra plass til bilene sine i gatene, til økt produksjon av ulike typer luksusmat. Når de rike blir enda rikere, er det mange som blir etterlatt. Det er ikke Afrika som har flest underernærte mennesker, men Sør-Asia, sier han.

Tar ikke ansvar. For å kunne forstå hvorfor fattigdom fortsatt produseres må vi, ifølge Banik, forstå hva som motiverer folk til å bli rike. Det vil forklare hvorfor den rike eliten ikke er villig til å ta større ansvar for å redusere fattigdommen nasjonalt.

- Mange tjener på fattigdom og har ingen grunn til å ønske å bekjempe den, sier han.

En av unnskyldningene for ikke å gjøre noe kan være at middelklassen selv opplever velferd som et usik-

kert gode som raskt kan forsvinne. Dermed blir det viktig å sikre seg mest mulig, før det er for sent. Andre mener det er statens ansvar å hjelpe de fattige. Atter andre synes de har gjort seg fortjent til rikdommen sin, siden de har arbeidet hardt for å oppnå den.

Ifølge Banik er det uansett viktig å få den lokale eliten med på laget, dersom man skal ha håp om å kunne få bukt med utviklingslandenes fattigdom. En gruppe som bør involveres mer er næringslivsfolk.

- De vet hvordan ting skal gjøres hurtig og med profit. Samtidig har de mye kunnskap om hva som fungerer og hva som ikke fungerer, sier han.

Elsker kriser. Et annet hinder for utvikling er, ifølge Banik, verdens forkjærlighet for kriser. Vi elsker kriser, og kriser har ifølge Banik blitt en av

ForUM: – Hold øye med regionbankene

De regionale utviklingsbankene får stadig mer innflytelse på sine kontinenter. Likevel er norske sivile organisasjoner lite interessert i hva de driver med. Det vil ForUM gjøre noe med.

■ INGVLID SAHL

Derfor presenterte de forrige uke rapporten *De regionale utviklingsbankene. Virksomhet, Norges rolle og mulighet for påvirkning*, skrevet av Line Madsen Simenstad, på oppdrag for Forum for utvikling og miljø. Ifølge rapporten blir Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB), Den asiatiske utviklingsbanken (ADB) og Den

interamerikanske utviklingsbanken (IDB) stadig viktigere aktører i sine regioner. Som følge av finanskrisen har eller skal alle bankene øke sin kapitalbeholdning med opp mot 200 prosent, noe som øker deres utlånskapasitet betraktelig. Likevel får disse bankene lite oppmerksomhet fra sivilsamfunnet i Norge, til tross for at Norges bidrag til disse bankene totalt sett, ikke er så veldig mye mindre enn det Norge gir til Verdensbanken.

Lokal kritikk. En annen grunn til at sivilsamfunnet bør få øynene opp for disse bankene, er ifølge forfatteren, at de i stadig større grad satser på infrastruktur, energi og utvikling av privat sektor. Flere av infrastrukt-

turprosjektene har møtt sterk motstand lokalt, blant annet på grunn av negative konsekvenser for lokalbefolkning som tvangsflytting, avskoging og ødeleggelse av naturmangfold. Ofte berører prosjektene også urfolks rettigheter.

Et av prosjektene som tas opp i rapporten er det såkalte GIBE III-pro-

sjektet, utbyggingen av et vannkraftverk i Etiopia, som Afrikabanken vurderer å bidra med finansiering til. Det skjer til tross for at både Verdensbanken og Den europeiske utviklingsbanken har avslått lånesøknaden fra etiopiske myndigheter. I prosessen er det blitt avdekket en rekke brudd på internasjonale prosedyrer, og lokalbefolkningen rundt demningsområdet har klaget over at de ikke er blitt konsultert under utredningen.

Vil engasjere. Ifølge rådgiver Ane Schjolden

DETTE GIR NORGE I 2010

- Den afrikanske utviklingsbanken: 500 mill. kroner
- Den asiatiske utviklingsbanken: 60 mill. kroner
- Den interamerikanske utviklingsbanken: 15 mill. kr.
- I tillegg støtter Norge såkalte tematiske flergiverfond i regi av utviklingsbankene.

FOTO: SCANPIX

de viktigste katalysatorene for handling.

– Vi hører mye om matvarekrisen, finanskrisen og klimakrisen, mens de stille krisene som underernæring er lettere å ignorere. For å kunne skape utvikling må vi finne måter å takle sårbarheten på før folk dør. Vi må finne ut hvorfor kriser oppstår og hvordan vi kan unngå å skape lignende situasjoner i fremtiden, sier han.

Ikke bare korrupsjon. Den tradisjonelle syndebykjenner for alt som går galt; korrupsjon, må imidlertid ikke gjøre bistandsaktørene blinde for andre hindre for utvikling.

– Under et feltarbeid i India ville vi finne ut hvorfor offentlige tiltak mot forurensning ikke virket. Vi trodde svaret var korrupsjon, men hovedproblemet viste seg snarere å være at de som utformet politikken

ikke snakket med de som gjennomførte politikken. Selv om bekjempelse av korrupsjon er viktig, er ikke korrupsjon alene roten til alt ondt. Vi må i større grad finne ut hva som er årsaken til at korrupsjon faktisk oppstår, og gjøre noe med dette, sier han.

Gjennom *Poverty and Elusive Development* ønsker Dan Banik å understreke viktigheten av å se ting i sammenheng. Forskingen har de senere årene fått frem god detaljkunnskap på ulike områder innenfor utviklingsfeltet. Nå tror han imidlertid det er på tide å zoome ut igjen for å finne ut hvordan alt henger sammen med alt.

– Vi må i større grad forholde oss til hva andre gjør. De som snakker om rett til mat må snakke med de som er opptatt av rett til vann, helse og utdanning, sier han.

Veiskille. Hva som vil kjenne tegne fremtidens bistandspolitikk er han imidlertid usikker på.

– Jeg vet ikke, og det er dette som på mange måter er utgangspunktet for boken min. I 2015 vil det bli klart at verden ikke har oppnådd tusenårsmålene, snarere tvert imot. Kanskje dette vil føre til nye, mindre ambisiøse mål? Kanskje fortsetter vi i en krisemodus og bruker alle våre ressurser på brannslukning? Jeg vet ikke. Men jeg skulle ønske at vi har nok energi til å bekjempe dagligdags problemer og sårbarhet som de fattige opplever, sier han. ■

DAN BANIK

■ Førsteamanuensis og forskningsleder ved Senter for utvikling og miljø (SUM) ved Universitetet i Oslo.

■ Leder referansegruppen til Det norske finansielle trustfondet i Verdensbanken for en miljøvennlig og sosialt bærekraftig utvikling (TFESSD) i tillegg til en rekke andre verv.

■ Banik har tidligere utgitt en rekke bøker, blant annet *Rights and Legal Empowerment in Eradicating Poverty and Starvation and India's Democracy*

(bildet) i ForUM er hovedmålet med rapporten å få flere sivile organisasjoner til å interessere seg for regionale utviklingsbanker.

– De regionale bankenes rolle kommer til å bli stadig viktigere i tiden som kommer, sier hun.

Schjolden mener at saker som det mye omtalte kullkraftverket Medupi i Sør Afrika har vist viktigheten av å følge med på hva disse bankene arbeider med.

Statssekretær Ingrid Fiskaa (bildet) mener det er veldig positivt at norske organisasjoner viser stør-

re interesse for regionbankene.

– Dette er en god rapport som vil være et nyttig verktøy for organisasjonene, sier hun.

Også Ragna Fidjestøl, seniorrådgiver i Utenriksdepartementet med ansvar for Norges tilknytning til Afrikabanken, setter pris på initiativet.

– I Afrikabanken sitter de afrikanske landene i førersetet, mens vår funksjon hovedsaklig dreier seg om å være en vaktbikkje som følger med på at banken holder seg til sine egne retningslinjer. Det er viktig at vi kommer inn i forkant, slik at vi kan ha mulighet til å påvirke. Der som de frivillige organisasjonene fanger opp ting som ikke tåler dagens lys, vil vi vite dette, sier hun. ■

HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

1. Hva heter denne typen aper?
2. Hvem var den første kvinnelige regjeringssjefen i et muslimsk land?
3. I hvilket land ligger Timbuktu?
4. Hvilke land mottok mest norsk bistand i 2009?
5. Hvilket år ble CARE International etablert?
6. Hvilken kjent brasiliansk forfatter har skrevet «Alkymisten»?
7. Produseres det mest rødvin eller mest hvitvin i Chile?
8. Guineas hovedstad begynner med C og heter?
9. Hvilken marokkansk by ble fullstendig rasert av et jordskjelv i 1960?
10. Hva skjedde rundt Kashmir i 1965?
11. I hvilket land ble fotball-VM i 1962 arrangert?
12. Hvilken by var tidligere Japans hovedstad?
13. Hva heter generalsekretæren i Norsk Folkehjelp?
14. Fra hvilket land kommer generalsekretæren i Det Internasjonale forbundet av Røde kors- og Røde Halvmåne foreninger (IFRC)?
15. Når og hvem har skrevet boka «Eternal India»?

16. Hvilket år ble de berømte Live Aid-konsertene arrangert?
17. Hvilke to østlige religioner dominerer i Taiwan?
18. Hvilken tittel har forstanderen for en jødisk menighet?
19. I hvilket land hadde vulkanen Pinatubo et utbrudd for noen år siden?
20. Hva heter hovedstaden i Honduras?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay.**

TRE EKSPERTNØTTER:

1. Hva heter byen i Irak der profeten Muhammeds barnebarn Husayn skal ha blitt drept?
2. Hva het komponisten bak sanger som «The Girl from Ipanema» og «Desafinado»? Og fra hvilket land kommer han?
3. Hvor mange land i Afrika ble selvstendige i 1960?

SVAR:

Alt rett: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

1. Lemurer.
2. Benazir Bhutto.
3. Mali.
4. Tanzania, Afghanistan og De palestinske selvstyremrådene.
5. 1945.
6. Paulo Coelho.
7. Rødvin.
8. Conakry.
9. Agadir.
10. Krig mellom India og Pakistan.
11. Chile.
12. Kyoto.
13. Petter Eide.
14. Han er fra Etiopia (og heter Bekele Geleta).
15. 1980, Indira Gandhi.
16. 1985.
17. Buddhisisme og taoisme.
18. Rabbiner.
19. Filippinene.
20. Tegucigalpa.

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. Korbala.
2. Antonio Carlos Jobim, fra Brasil.
3. 17.

Samfunnsrefser uten tro på helgener

Tegneren Zapiro forsetter å utfordre makteliten i Sør-Afrika

Med en humoristisk, uærbødig og kontroversiell strek trækker Jonathan Shapiro – alias Zapiro – makten på tærne og får Sør-Afrikas avislesere til å le og sjokkeres.

KULTUR

■ JAN SPEED

– Jeg betrakter meg selv som en visuell spaltist. Jeg er mer journalist enn kunstner. Å være karikaturtegner dreier seg om kommunikasjon. Noen er bare opptatt av å få folk til å le. Jeg vil mer enn det. Noen ganger skal jeg være uærbødig og kontroversiell, sier Jonathan Shapiro til Bistandsaktuelt.

Noen av hans avistegninger vises nå på utstillingen «Mot og Motstand» på Nobels Fredssenter i Oslo. Historiene om de fire sørafrikanske nobelsfredsprisvinnerne – Albert Luthuli, Desmond Tutu, FW de Klerk og Nelson Mandela – fortelles gjennom foto, filmer, tegninger og kunst.

En av Jonathan Shapiros favoritttegninger av Nelson Mandela viser frigjøringshelten som en litt selvrettfærdig, kongeaktig helgen. Afrikas fremste avistegner har stor respekt for den tidligere presidenten, men vegrer seg ikke for å kritisere de han tidligere støttet under motstandskampen i Sør-Afrika.

Kritiserer også Mandela. – Siden 1995 har jeg brukt pennen også til å kritisere Mandela. Jeg har vært spesielt skuffet over at han ikke tok klare standpunkt mot menneskerettighetsbrudd i Kina, Nigeria og Indonesia. Han har selv sagt at han ikke ønsker å bli behandlet som en helgen, sier Shapiro.

Han begynte som politisk aktivist i begynnelsen av 80-årene i kampanjen mot verneplikt, og i anti-apartheidfronten, United Democratic Front.

Zapiros bitende politiske satire ble de første årene offentliggjort i den alternative, regimekritiske pressen. Flere av disse avisene ble forbudt. Noen av hans tegninger ble også forbudt og måtte klistres opp i all hemmelighet rundt om i byen.

I 1988 ble han arrestert av sikkerhetspolitiet sammen med en rekke andre aktivister. Noen av disse har senere fått maktposisjoner i det frie Sør-Afrika.

Tilbakelent. – Har du forandret deg siden du var aktivist og opposisjonell?

– Jeg pleide å si at jeg ikke har forandret meg. Det er folk i ANC som nå har fått makten som har forandret seg. Nå er jeg ikke lenger like sikker på at jeg ikke er blitt annerledes. Kanskje jeg er blitt mer tilbakelent med årene, sier Shapiro.

Flere av de største avisene i Sør-Afrika som bruker hans tegninger, og han er forblitt lojal mot Mail & Guardian, én av avisene som først våget å bruke hans skarpe streker.

Saksøkt av Zuma. Dagens sørafrikanske president Jacob Zuma er lite begeistret for Zapiro. Tegneren er blitt saksøkt av presidenten for en tegning som viste Zuma klar til å voldta «Lady Justice» frihets- og rettferdighetssymbolet. Det er et tegn på at dagens makthavere noen ganger har samme sensurreflekser som det tidligere mindretallsstyret, me-

Jonathan Shapiros tegninger brukes hyppig av storavisene i Sør-Afrika.

FOTO: JAN SPEED

Mandela vil ikke betraktes som en helgen.

Jonathan Shapiro, sørafrikansk karikaturtegner.

ner han. Et satirisk aktualitets- og dukketeaterprogram for fjernsynet ble nylig stanset av den statlige kringkastingen.

Shapiro innrømmer at under de første årene med ANC-styret var det nok en fordel for ham at han hadde «kamptroverdighet». Det gjorde det lettere for ham å unngå kritikk de

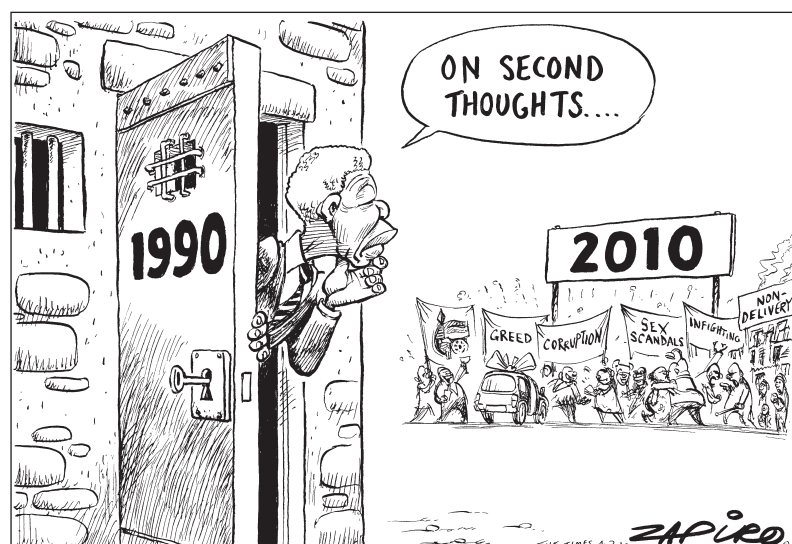
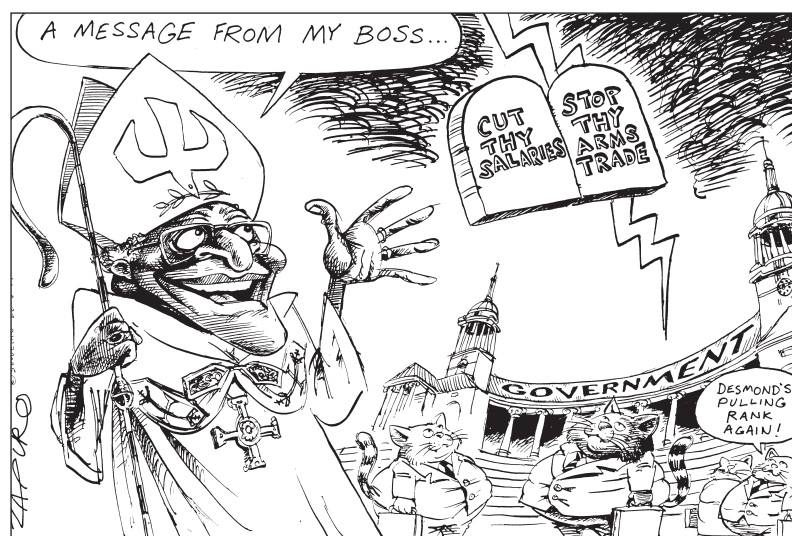
gangene han ble tøff mot maktmennesker i sine tegninger.

– De siste fem årene har det vært en stemningsskifte i Sør-Afrika. Stemningen er blitt mer ekkel. For første gang er jeg blitt kalt rasist.

«En hund» og «en slange». Det begynte med maktkampen mellom Ja-

cob Zuma og daværende president Thabo Mbeki. En av Mbekis nærmeste støttespillere og en sentral person fra motstandskampen, Terror Lekota, valgte til slutt å forlate ANC. Plutselig ble ANC-veteranen Lekota omtalt som «en hund» og «en slange».

– Da tenkte jeg at hvis det kan skje mot en person som Lekota, da

kan hva som helst skje med en hvit karikaturtegner, sier Shapiro.

Han mener den nye hatske stemningen i politikken var uløst av den populistiske retorikken til nåværende president Zuma.

- Han har ikke svart til folks forventninger, sier Shapiro.

Tegneren mener at det under Zuma kanskje er blitt mer press på noen pressefolk om å utøve selvrensing.

- Jeg velger å ikke føle presset. Jeg tar ikke hensyn til det, sier Shapiro. ■

De siste fem årene har det vært et stemnings-skifte i Sør-Afrika.

Jonathan Shapiro.

Annonse

OD er skoleelevenes årlige internasjonale solidaritetsaksjon. Aksjonen består av to deler: en informasjonskampanje og OD-dagen. Vanligvis deltar over 180 000 elever fordelt på 700 skoler – både barne-, ungdoms-, videregående- og folkehøgskoler. Det jobbes inn mellom 28-30 millioner kroner.

INVITASJON TIL Å SØKE OPERASJON DAGSVERK (OD) 2011

Norske solidaritets- og bistandsorganisasjoner inviteres til å søke om OD 2011-kampanjen. Hvert år velger norsk skoleungdom ut et prosjekt de ønsker å jobbe inn penger til under OD-dagen. Pengene går til å støtte utdannings- eller opplæringstiltak for ungdom i Afrika, Asia, Midt-Østen eller Sør- og Mellom-Amerika. Midlene kanaliseres gjennom norske organisasjoner som forvalter det innjobbede beløpet. Samarbeidsorganisasjonen må også bistå OD i forberedelsen til og gjennomføringen av ODs informasjonskampanje.

Søknaden må være OD i hende innen 10. september 2010.

OD har kriterier for hva slags tiltak de kan støtte. Se mer informasjon om dette og finn søknadsskjema på: www.od.no eller ta kontakt med ODs prosjektordinator Ingrid Iversen på telefon 22 99 37 04 eller e-post: ingrid@od.no

KOMMENTAR

eva
bratholm

Et arbeid som er bedre enn sitt rykte

Det er for ille at en bokhandler i Malawi som selger papir til en lokal FN-organisasjon må vente i ni måneder før han får betaling.

Med dette enkle eksempelet illustrerte Norads evalueringsdirektør Asbjørn Eidhammer FN-systemets tungroddede byråkrati da han nylig la fram rapporten om fjorårets evalueringer. Når en så grunnleggende ting som å betale regninger i tide mangler, blir det en alvorlig hemske for både drift og ikke minst for utvikling. FN-organisasjonene som er evaluert får da også et dårlig skussmål. Svak administrasjon, byråkrati og manglende effektivitet går igjen.

Når det gjelder UNESCO og vern om kulturarv, sier rapporten like ut at penger ikke bør gå via FN, men heller gå direkte til de landene det gjelder. For FNs miljøprogram UNEP, er det et spørsmål om programmet i det hele tatt har noen tilleggsverdi i internasjonal miljøbistand.

Evalueringsrapporten inneholder også en landstudie av UNDPs program i Nord-Uganda. Her er kritikken drepende: «Kvaliteten på resultatene varierer sterkt og det er tvisomt hvorvidt UNDP har bidratt til utviklingsresultater i Uganda.

En artikkel i Sidas magasin «Omvärlden» går i samme retning. I den kommer det fram at halvparten av all matvarehjelp til Somalia i regi av WFP aldri kommer fram. FNs matvareprogram (World Food Programme) er vurdert i en intern rapport og får massiv kritikk for innsatsen i Somalia. Mat som skulle gå til sultende mennesker er blitt solgt og inntekten har gått til opprørere og kriminelle. Svensk UD kommenterer rapporten med å si at WFP arbeider i et eksepsjonelt vanskelig og farlig miljø i verdens verste humanitære situasjon, men at forholdene rapporten peker på, like fullt er helt uakseptable.

Men, mye internasjonalt hjelpearbeid går bra. Det gjelder de humanitære organisasjonenes innsats i nødsituasjoner. Det er en vanlig forestilling at straks en katastrofe er et faktum styrter humanitære organisasjoner til, går

ukoordinert i veien for hverandre, konkurrerer om fagfolk, krever oppmerksomhet og leverer diskutabile resultater.

Slik er det ikke. Etter tsunamien i 2004 er det dette bildet betydelig endret. Det engelske instituttet ALNAP har evaluert det internasjonale humanitære system og konkluderer med at det er en positiv utvikling på de fleste områder. Koordineringen er blitt mye bedre og her peker rapporten særlig på FNs sentrale nødhjelpsfond CERF som et viktig element. Finansiering og vurderingsverktøyer er blitt bedre, og ikke minst: oftere enn før kommer hjelpen til rett tid.

Instituttet som har evaluert nødhjelpen tar også for seg veksten i den humanitære innsatsen. Antallet mennesker som arbeider med nød har økt med 6 prosent hvert år de siste 10 årene og utgjør nå om lag 210 000 mennesker på verdensbasis.

Og hva så – gir det grunn til bekymring? Det er ikke bra at så mange trenger assistanse, men samtidig er det positivt at mange vil hjelpe. For egen del synes jeg det kanskje er vel så bekymringsfullt at over 4000 nordmenn i år meldte seg til å delta i Paradise Hotel.

Det er vel så bekymringsfullt at over 4000 nordmenn i år meldte seg til å delta i Paradise Hotel.

Hjelpeorganisasjonene understreker ofte at «alle pengene kommer fram». Et paradoks er det derfor at organisasjonene kunne blitt mer effektive dersom de hadde brukt mer penger på kompetanse og opplæring av egne medarbeidere. Presset på å holde administrasjonskostnadene nede er så stort at effektiviteten lider under det. Det mest dramatiske anslaget mot internasjonalt humanitært arbeid er mangelen på respekt for menneskerettigheter og humanitære prinsipper, konkluderer rapporten.

- Det humanitære rom begrenses stadig, sa Flyktninghjelpens leder Elisabeth Rasmusson under presentasjonen av evalueringsrapporten.

Det er en alvorlig trussel mot et arbeid som er bedre enn sitt rykte. ■

Abonnér på vårt ukentlige nyhetsbrev!
Se bistandsaktuelt.no/Forsiden/Nyhetsbrev

Ikke bare «ressurskonflikt» i Øst-Kongo

Ekspertgruppe avviser boikott av konfliktmineraler, mener sikkerhetsreformer er viktigst

«Konfliktmineralenes» betydning for konflikten i Øst-Kongo er overdrevet. Det er viktigere å styrke hæren og politistyrkene i landet enn å begrense mineralhandelen, mener en ekspertgruppe.

DR KONGO

■ JAN SPEED

De urolige provinsene øst i DR Kongo er rike på mineraler som tinn, malm, koltan og gull, men handelen med disse ressursene er i stor grad uformell og gir lite inntekter til den kongolesiske staten. Derimot er handelen en viktig inntektskilde for de væpnede gruppene i området. Flere internasjonale hjelpeorganisasjoner knytter også handelen til de væpnede gruppenes voldtekter og overgrep.

Det internasjonale samfunnet har lenge ønsket å gripe inn i mineralhandelen. Blant annet jobbes det med flere lovforslag i USA som skal hindre salg av produkter som inneholder «konfliktmineraler». Men dette vil ikke nødvendigvis løse den væpnede konflikten som nå raser mellom regjeringsstyrkene og ulike opprørsgrupper, ifølge en ny rapport utarbeidet for britiske og nederlandske myndigheter.

Kontroll. – For å løse konflikten må regjeringen i DR Kongo i første omgang få full kontroll over sitt eget territorium. Da er det behov for å bygge en velfungerende hær og politistyrke, samt et rettsvesen for å sørge for at lovbrøttere blir stilt for retten og straffet, sier Nicholas Garrett fra Resources Consulting Services (RCS), som har utarbeidet rapporten.

Han mener forvaltning av naturressurser og konfliktløsning må betraktes som to adskilte, men beslektede saker som krever ulike tiltak.

Myndighetene i Kinshasa er i dag verken enerådende når det gjelder utøvelsen av makt eller i stand å beskytte egne borgere. Det gjelder spesielt i provinsene Nord- og Sør-Kivu. Dette har ført til framveksten av en rekke voldelige grupperinger med ulike konkurrerende agendaer.

RCSs egen forskning bekrefter at ulike militære grupper og deler av den kongolesiske hæren skaffer seg inntekter gjennom ulovlig mineralhandel. Garrett har tidligere anslått at opptil tre fjerdedel av finansieringen til den hutudominerte FDLR-militsen kommer fra uformell skattlegging av mineralhandel.

Men han er uenig i at mineralrikdommen er hovedårsaken til konflikten. Internasjonale kampanjer som vil sørge for at selskaper ikke kjøper konfliktmineraler fokuserer bare på symptomene, og overser en mye mer kompleks virkelighet på bakken, hevder Garrett.

Manglende utvikling. Hovedårsakene til konflikten, mener han, er manglende økonomisk utvikling og strid mellom etniske grupper om borgerrettigheter og eiendomsrett til jord.

– Konflikten vil neppe ta slutt selv om man får full kontroll med mineralhandelen. Det som er blitt foreslått til nå gjelder en del av mineralene, men vil ikke gjøre noe med gullhandelen som forblir en

Soldater i den kongolesiske hæren får opplæring av FN-offiserer i Sake i Nord-Kivu. Skal man få fred i Kongo er det avgjørende å bygge velfungerende væpnede

ØKONOMI

stor inntektskilde for militære grupper. Reform av sikkerhetssektoren må forbli hovedprioritet, sier Garrett.

Han mener dette må kobles sammen med bedre statsforvaltning, kapasitetsbygging og formalisering av mineralhandelen.

En rapport utarbeidet av det kongolesiske senatet i fjor viste at landet bare tjente 92 millioner dollar fra gruveindustrien i 2008, mens det tapte i overkant av 450 millioner dollar gjennom skatteunndragelse, smugling, underfakturering og dårlig bokføring.

Endring mulig. – I Orientale-provinsen investerer ledende internasjonale gullgruveselskaper i områder som var konfliktsoner for bare noen få år siden. DR Kongo-regjeringen støtter nå et framstøt for å få tilbake ansvarlige selskaper, forteller Garrett.

Han avviser at nabolandene har interesse av å destabilisere det østlige Kongo.

– Faktum er at naboene har stadig mer å hente fra en stabil økonomi i det østlige Kongo som de kan tilby tjenester. Det er en arv med

” Konflikten vil neppe ta slutt selv om man får full kontroll med mineralhandelen.

Nicholas Garrett, forsker.

Utskilling av koltan i Bukavu, Sør-Kivu.

FOTO: JAN TOMAS ESPEDAL, AFTENPOSTEN

mistenksomhet etter veldokumentert utnyttning av området av de rwandiske og ugandiske regjeringene under krigen i Kongo. Men dette tilhører fortida. Det foreligger ingen ferske bevis som viser at disse regjeringene fortsatt er involvert i utnyttning av naturressurser i det østlige DR Kongo.

Politisk deltagelse. En forutsetning for en bedre utvikling er at Kongos

politikere får del i framgangen og kan få politiske gevinster ved å engasjere seg for å få til en mer formalisert økonomi, mener Garrett.

– Alle faglige innsatser som er planlagt som del av en større gruvektorreform må inneholde et politisk element som gjør at det er mulig å tilpasse det til de politiske realitetene i landet, understreker Garrett.

Nye parlaments- og president-

styrker, mener forskeren Nicholas Garrett.

FOTO: EVEN TØMTE

valg skal holdes i DR Kongo i løpet av 2011.

Garrett understreker at bistanden til De store sjøene-regionen må bli bedre koordinert. Hans erfaringer er at folk som arbeider med økonomi eller naturressurser ved lite om det som gjøres innenfor sikkerhetssektoren.

- Det virker som om det er en tenkning i vestlige hovedsteder at andre interessegrupper, som ikke-statlige organisasjoner, kan løse Kongos problemer. Det er avgjørende å forstå at DR Kongo har et demokratisk valgt regjering og at den må bli involvert i reformprosessene på høyeste nivå, sier Garrett. ■

ØST-KONGO

■ Krigen i DR Kongo tok offisielt slutt i 2003, men øst i landet er situasjonen fortsatt preget av vold og ustabilitet. Ved utgangen av fjoråret var det anslått å være 1,9 millioner internt fordrevne i landet.

■ Verdens største fredsbevarende FN-styrke, Monuc, har nærmere 20 000 soldater til stede i DR Kongo.

■ President Joseph Kabila krever nå at FN trekker seg ut i løpet av 2011.

Inter- nasjonale gruve- selskaper investerer i områder som var konflikt- soner for bare noen få år siden.

Nicholas Garrett, forsker.

Drakamp om europeisk bistand

EU vil ha en tydeligere stemme i utenrikspolitiske spørsmål. Det skal en ny diplomatisk organisasjon sørge for, European External Action Service (EEAS), men det er uklart hva slags makt og ansvar den nye institusjonen skal ha. Hensynet til en mer samordnet utenrikspolitikk står mot bekymring over at utviklingspolitikken skal underlegges andre hensyn enn fattigdomsreduksjon.

EUs nye utenrikspolitiske leder, baronesse Catherine Ashton (bildet), ønsker et EEAS med uforholdsmessig mye makt over utviklingspolitikken, mener en rekke europeiske bistandsorganisasjoner, inkludert CIDSE, Oxfam International, APRODEV, CONCORD, Eurostep og One International. Organisasjonene vil at EEAS skal håndtere EUs felles sikkerhets- og utenrikspolitikk, men ikke utvikling, og har varslet at de vil gå rettens vei for å få stoppet Ashtons forslag.

- Ashtons forslag gjør målene om fattigdomsbekjempelse til gisler for utenrikspolitiske mål. Fattige land trenger budsjettavgjørelser på grunnlag av hvor behovene og virkningene er størst, ikke på grunnlag av EUs politiske og strategiske interesser, mener Elise Ford i Oxfam ifølge nyhetsbrevet Eurostep Weekly.

Andre er mindre bekymret. Simon Maxwell fra den britiske tenketanken Overseas Development Institute uttalte nylig at utviklingsagendaen har endret seg og krever mer helhetlig tenkning. Han ønsker derfor diplomatene velkommen inn i utviklingspolitikken, forutsatt at fattigdomsreduksjon forblir målet. ■

Vokser gjennom krisa

Veksten i verdensøkonomien har tatt seg opp raskere enn ventet etter den økonomiske krisa, mener Det internasjonale pengefondet (IMF). I sin World Economic Outlook-rapport venter fondet en økonomisk vekst på 4,5 prosent i løpet av året, etter en nedgang på en halv prosent i 2009.

Veksten går tregest i Vesten, mens nedturen i mange utviklingsland ser ut til å gå over fortere enn den har begynt. Asia leder an, men også Afrika sør for Sahara har opplevd vekst gjennom hele kriseperioden.

IMF noterer seg at nedturen var sterkest i mellominntektsland og oljeland, mens mange av lavinntektslandene slapp forholdsvis lett fra krisa.

Bistandsorganisasjonen Oxfam mener derimot at IMF er altfor optimistiske, og ser seg blinde på den økonomiske veksten. Organisasjonen har sett nærmere på 56 utviklingsland og funnet at to tredeler av dem opprettholder veksten ved å kutte i utdanning, helse, jordbruk og sosialstønad. Finanskrisen har etterlatt disse landene med 65 milliarder dollar i tapte inntekter, hvorav bare 13 prosent av dette er erstattet av økt internasjonal støtte.

- IMF må samarbeide med myndighetene i utviklingsland om å trappe opp utgifter til helse og utdanning, snarere enn å kutte dem, mener Oxfams talsperson Elizabeth Stuart. ■

Redder verden med t-skjorter

Han har kommet under hardt skyts, mannen som vil samle inn én million brukte t-skjorter «til Afrika». Jason Sadler lever vanligvis av å ha på seg t-skjorter med firmalogoer på, ta betalt for det, og legge ut bilder av seg selv på nettsiden iwearyourshirt.com. Nå vil han gjøre noe godt for verden, og oppfordrer folk til å donere sine brukte t-skjorter til den gode saken.

Dessverre sliter han med kritikere som påpeker at mangel på brukte tekstiler ikke er noe stort problem i Afrika, at dumping av klær vil ødelegge levebrødet for lokalt næringsliv, og at det uansett er svært lite effektiv bistand å transportere én million brukte skjorter til det afrikanske kontinentet. Men dette har ikke knekket stå-på-viljen til t-skjortemodellen.

- 1MillionShirts er kommet for å bli. Vi går ingen steder, og negativitet, kynisme og kritikk vil ikke stoppe det vi forsøker å gjøre, skriver Sadler på sin nettside.

Så langt har han samlet inn 1012 t-skjorter. ■

- Afrika undervurdert som investeringsmål

De siste ti årene har Afrika hatt den raskeste økonomiske veksten i verden. Likevel er investorene preget av forestillinger om Afrika som en tilbaketrukkende og ustabil region, mener investoren Miles Morland (bildet).

- Hvis jeg var en marsboer som kom til jorden for å investere, ville det vært komplett uforståelig. Vi har et kontinent med skyhøy gjeld, en økonomisk vekst i sneglefart og der alle bankene går konkurs, og et annet med dynamiske markeder og kraftig vekst. Og så er det liksom førstnevnte som skal være en trygg investering? sa Morland under et foredrag i Polyteknisk forening nylig. ■

Les mer i vår nettutgave
www.bistandsaktuelt.no

Urovekkende utvikling i Uganda

Av Maja Janmyr

UGANDA

Historisk har de tre siste presidentvalgene i Uganda blitt forstyrret av utbredt vold, der politi og militære notorisk har begått brudd på menneskerettighetene. Men det finnes også andre, uformelle aktører som blir spesielt voldelige når det nærmer seg valg – nemlig tilfeldige grupperinger som den ugandiske statsmakten selv konstruerer.

En av de mest ukjente militsene i Uganda, Kalangala Action Plan, ble introdusert av president Museveni før presidentvalget i 2001. Deres eneste målsetting var gjennom vold og trusler å få befolkningen til å stemme på det sittende regimet. De dro rundt i landet i busser som var malt gule – regjeringspartiets farge. Om noe valgdistrikt ble vurdert som å være mot presidenten, dro militsen dit for å mishandle befolkningen eller kidnappe og torturere medlemmer av opposisjonen.

Før presidentvalget i 2006 var det Black Mamba Hit Squad, en del av den militære overvåknings-tjenestens anti-terror styrke som satte skrekk i befolkningen. Tungt bevæpnet – og kledd i svart, omringet de Ugandas Høyesterett for blant annet å pågripe Kizza Besigye, som var president Musevenis fremste motstander ved valget. Besigye hadde blitt pågrepet av myndighetene i noe som liknet et komplott, for å ha samarbeidet med terrorister, men han ble frikjent for dette av retten.

Dette er bare to eksempler av

KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 8500 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

mange. Disse gruppene instrueres hovedsaklig av presidenten, den tidligere geriljalederen Yoweri Museveni som tok makten alt i 1986. Fenomenet «sikkerhet» har gjennomstyret Musevenis snart 25 år ved makten. For å løse ubehagelige sikkerhetsspørsmål har han systematisk satt sin lit til rettslig tvilsomme elementer for å få utført oppdrag som regulære styrker ikke har mandat til å utføre. Museveni kan betraktes som på egenhånd å ha vært ansvarlig for å ha skapt en dyp kløft mellom grunnlovens bestemmelser og den praktiske virkeligheten. I takt med fallende popularitet, har Musevenis private armé, the Presidential Guard Brigade, vokst kraftig. Over de siste fem årene har denne halv-autonome styrken som har som eneste oppgave å beskytte presidenten, økt fra 200 til over 10 000 medlemmer.

De siste årenes kraftige økning av både lovlige og såkalte irregulære sikkerhetsgrupper har ført til en stor debatt i landet. Det finnes et trettital para-militære organisasjoner som har sprunget ut av lovlige institusjoner som politiet og hæren, og som ofte trekkes fram når valg nærmer seg. De opererer selvstendig i forhold til sine moderorganisasjo-

Det er på tide at tunge aktører som Norge legger press på Uganda for bruken av uformelle sikkerhetsorganer.

ner, og handler ofte på ordre direkte fra presidenten.

I tillegg til kvasi-militære strukturer, finnes det også et titalls sivile militser. I begge disse typer organisasjoner er de typiske medlemmene unge, arbeidsløse menn med sterke sympatier for Museveni og hans parti National Resistance Movement Party. I den offentlige debatten har det ikke bare vært stilt spørsmål ved hvor disse gruppene får sin finansiering fra, men også hvilke konstitusjonelle rolle de har. Tilhører de politiet eller forsvaret? Hvor går deres lojalitet – til presidenten eller til det ugandiske folk? Er de bare uttrykk for Musevenis forsøk på å klamre seg til makten? Noen av organisasjonene er lovlige opprettet og dermed konstitusjonelle, mens et stort antall helt savner lovlige grunnlag for sin virksomhet.

Hvor utrolig det enn kan høres, så kan bistandsgiverne, blant dem Norge, indirekte ligge bak presidentens uvilje mot å presisere disse gruppens juridiske mandat. Uganda har i mange år vært Vestens favoritt – man har fått fart på økonomien og lykkes i å redusere HIV/AIDS-spredningen.

Men Musevenis forkjærlighet for å bruke en stor del av BNI på forsvarsutgifter har vært et irritasjonsmoment. For å blidgjøre giverne og senke forsvarsutgiftene, har president Museveni valgt å bruke sivil militi og irregulære sikkerhetsorganisasjoner. Gruppene er usynlige i forsvarsbudsjettet, og dessuten vanskelige å spore tilbake til ham selv.

Slik har man sett en stadig økning i antall militsmedlemmer, i takt med at Uganda har redusert sine forsvarsutgifter. De to forskerne Dylan Hendrickson og Sabiiti Mutengesla anslår at landet har den største regjeringsvennlige milits i verden.

Fram til en eventuell ny lovgivning, bør vi uroe oss over de alvorlige konsekvensene som følger denne ikke lovbaserte mobiliseringen. En del ugandere frykter at landet skal synke inn i en anarkistisk tilstand der en betydelig del av befolkningen har tilgang til våpen og der bevæpnede lovløse grupper streifer om i gatene. Militariseringen av sivile i Uganda har alt ledet til grove brudd på menneskerettighetene.

Et ledende afrikansk rehabiliterings- og opplysningscenter for torturofre i gjentatte tilfelle har karakterisert nettopp den lokale militsen Local Defence Units som de værste forbyrtere i landet, sammenliknet både med den ugandiske armeen og politiet. Visse grupperinger har en politikk som handler om å skyte for å drepe – og de har sine såkalte «safe houses» der fanger tortureres i hemmelighet uten at offentligheten får vite det. I flere tilfelle har disse organisasjonene fått sviende kritikk, blant annet fra FNs komité mot tortur.

Disse sikkerhetsfirmaene har en urovekkende praksis. De anvender vold for å forstyrre presidentvalg. De siste ugandiske presidentvalgene har vært gjennomstyret av voldsomheter der disse grupperingene har hatt stort spillerom. De vanligste overgrepene har vært ulovlige arrestasjoner, mishandling og trusler om mishandling – rettet særlig mot de som nekter å stemme for det sittende regimet. Alvorlige forbrytelser som mord og tortur har også vært utført.

Ugandiske medier har i det siste rapportert om en nykomling på sikkerhetsfronten der Kiboko Squad er en av de paramilitære kreftene som spesielt holdes fram av regjeringspartiet i forkant av valget i 2011. Denne gruppa oppstod i 2007 da sivilkledd menn med kjepper slo løs på og mishandlet sivile som demonstrerte mot at president Museveni skulle selge store deler av en nasjonalpark til utenlandske investorer.

Vier mange som holder pusten foran neste års valg. Hvor stort spillerom disse organisasjonene får, kan avhenge av om bistandsgiverne lykkes i å overbevise Museveni om å revurdere sitt syn på landets sikkerhetsorganisasjoner. For det er helt klart at disse organisasjonene eksisterer ene og alene på grunn av Museveni.

Det er på tide at tunge aktører som Norge legger press på Uganda når det gjelder bruken av uformelle sikkerhetsorganer, og fremfor alt at spørsmålet om disse organisasjonenes ansvar for grove brudd på menneskerettighetene gjøres tydelig. Uten dette, blir det umulig å bedømme hvorvidt presidentvalget i 2011 har forløpt på en demokratisk og fri måte. ■

Maja Janmyr er doktorand i folkerett ved det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen.

Den 17. mars drepte presidentens livgarde tre mennesker under demonstrasjoner ved kongegravene ved Kasubi utenfor Kampala.

FOTO: SCANPIX

Hilsing for begynnere

Av Victoria Buhanza

SKIKK OG BRUK

Hva er egentlig «regler» for riktig hilsing i Øst-Afrika? Og hva skjer etter at man har hilst og går videre inn i det sosiale samkvem?

Respektfull hilsing er en nøkkel til å knytte gode og varige kontakter i Øst-Afrika. Jeg sier ikke at norske gjester skal ta etter våre hilseregler i alt og ett, men det kan være lurt for noen og enhver å vite hvor langt man ligger unna normalstandarden. Det kan også være bra å vite litt om hva som er normal skikk og bruk etter at man har hilst. Selv om vi hilser lenge og grundig, består ikke en sosial happening bare av hilsing. Selv om det noen ganger ikke er langt unna.

Det sies i Tanzania at har du ikke hilst på minst 50 mennesker når du går en tur, så står du i fare for å virke uforskammet. Det utsagnet sier jo også at tanzanianere legger turene sine i sosiale omgivelser, og ikke som nordmenn, på folketomme fjellvidder. Men poenget er at vi i utgangspunktet hilser på alle.

Det viktigste er å hilse grundig og riktig når man møtes. Mens man i andre kulturer holder seg unna privatsfæren, blir man i vår kultur umiddelbart spurt om hvordan det går med kona, ungene og gjerne naboen. Og selvsagt hilses det med en godt og langt håndtrykk – gjerne mange ganger om dagen.

Hils rutinene er altså ikke bare verbale, men følges av en serie riktige kroppsbevegelser. Ofte så små bevegelser at de færreste utenlandske gjester legger merke til dem. På landsbygda er det vanlig at folk bukker dypt eller til og med kneler. I et moderne byliv er disse voldsomme

– Så tjukk du har blitt. Et kompliment i Afrika kan bli oppfattet som en fornærmelse i Norge.

FOTO: MWANZO MILLINGA

SETT FRA SØR

Victoria Buhanza er frilansjournalist i Dar es Salaam, Tanzania og arbeider i Kirkens Nødhjelp.

gestene erstattet av små bukk eller kniks mens det håndhilses. Meningen er imidlertid den samme, nemlig respekt gjennom en hentydning til underdanighet.

Respekt-hierarkiet er vanskelig å beskrive i Tanzania, og det er ulikt på landsbygda og i byene. Den store forandringen de siste tiårene er kvinners stilling. Stadig færre kvinner føler behov for å vise en underdanig rolle overfor en

Det er fortsatt helt nødvendig å vise den største respekt for alder både for menn og kvinner.

mann bare fordi han er mann. Det er mye vanligere å se at menn viser svært respektfulle gester overfor kvinner med status og autoritet i dag enn for noen år siden.

At menn og kvinner hilser på hverandre som likeverdige er kanskje ingen revolusjon, men likevel en stor forandring fra kvinners usynlige rolle – særlig i hjemmene. Det er ikke uvanlig i mange hjem at kvinnenes sone er definert som kjøkkenet, og at hun ikke en gang kommer ut og hilser på gjester i huset. Mat og forfriskninger bringes ut og inn av kjøkkenet. På den annen side er kjøkkenet også ofte kvinnens totaldomene, og menn slipper aldri inn dit.

Om det i noen miljøer skjer en likestilling mellom kjønnene i hilse-

rutiner, så er det fortsatt helt nødvendig å vise den største respekt for alder. Det gjelder både for menn og kvinner. Alder går foran rikdom og sosial status, og gjelder også i familien. For eksempel skal barn vise stor respekt for foreldre hele livet igjennom.

Men tilbake til hilsingen. For mennesker som ikke har truffet hverandre før, begynner normalt en serie ganske direkte spørsmål langt utenfor grensene av det som normalt oppfattes som «small talk». Gjester fra Norge kan blant annet bli spurt om hvilken religion de har, hvor mange barn de har og hvor gamle de er.

Jeg har flere ganger vært tilstede ved disse norsk-tanzanianske møtene, og har ett råd til hver av de to gruppene: Til tanzanianerne sier jeg at de aldri må si til en nordmann at han har blitt tjukkere siden sist dere traff hverandre. Det vil aldri bli oppfattet som det komplementet det er ment som. Til nordmennene sier jeg at de må kalle seg kristne, selv om de er aldri så mye ateister eller humanetikere. For de fleste i Tanzania vil et menneske uten religion oppfattes om vantro, og en person det er veldig vanskelig å respektere.

Etter hilsing og prating er det mat. Normalt mye mat. Det er stor skam å måtte sende gjester sultne hjem, og det forventes også at gjestene både takker ja til mat og spiser godt. For gjester er det godt å ha øvd seg på å spise med fingrene, og husk at det er den høyre handa som skal brukes.

Det var det mest grunnleggende i skikk og bruk for denne gangen. En blanding av afrikansk, tradisjonell respekt og normal norsk uformell væremåte rekker normalt veldig langt. ■

! GADOS VERDEN

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Et landskap som forsvinner

Av Tone Bratteli

LITTERATUR

Raja Shehadeh er palestiner og forfatter, og i tillegg jurist og menneskerettighetsforkjemper. Dessuten er han en lidenskaplig vandrør som elsker å gå i landskapet han har vokst opp i rundt byen Ramallah på Vestbredden. Boka «Til fots i Palestina» forteller historien om hvordan nybyggere, murer, veier og kontroll gjør det stadig vanskeligere å nyte friheten, skjønnheten og stillheten i disse landskapene.

«Da jeg begynte å vandre i Palestinas åser og daler for et kvart århundre siden, visste jeg ikke at jeg vandret gjennom et forsvinnende landskap.» Slik begynner Shehadeh fortellingene om sju vandringer han har foretatt de siste 27 åra. Vandringerne blir mer enn en enestående beskrivelse av planter, stein, vann, vinranker, oliventrær, frisk luft og mennesker – det blir også vandringer gjennom landskap som stenges inne, brytes ned og splittes. Landskapet som skulle gå videre fra generasjon til generasjon har skrittvis blitt totalt forandret.

Foreldrene til forfatteren bodde

BOKANMELDELSE

Raja Shehadeh, oversatt av Christian Rugstad:

«Til fots i Palestina»

Aschehoug Spor-serien, 2010

i Jaffa, men ble tvunget til å flytte til Ramallah i 1948. Shehadeh følte seg trygg i sitt steinhus i byen på Vestbredden, og fant glede i landskapet rundt. I 2002 våknet han til lyden av stridsvogner utenfor veggene sine. Statsminister Ariel Sharon hadde gitt ordre om å angripe Ramallah der Yassir Arafat hadde sitt hovedkvarter. Freden og friheten ble brutt.

Den røde tråden i fortellingene formulerer forfatteren slik: «Gjennom hele boka er nybyggerne, de største skurkene i mine fortellinger, til stede». Tradisjonelt bygde palestinerne sine landsbyer rundt høydene for å beskytte seg mot regn og ruskevær. Nybyggerne var mer opptatt av sikkerhet og militært overtak, og bygget på toppene. Forfatteren møter stadig nye hindringer på

sine vandringer. Kulturlandskapet er overkjørt av bosettinger, brede veier setter stengsler for bevegelsesfrihet, køer hindrer passeringer og etter hvert kommer også en høy mur som skiller jord, slektninger og venner fra hverandre. På en av sine vandringer møter han en nybygger som spør vennen Rema: «Hvor kommer du fra?». «Herfra,» svarer Rema. Det gjør inntrykk.

Den ene åsen etter den andre blir annektert etter hvert som flere jødiske bosettinger blir etablert. Palestinere nektes tilgang til eiendomsreguleringer, og Shehadeh går sammen med andre for å prøve å slå beina under bosettingsprosjekter med rettslige midler. De beskyldes for å ville stjele sin egen jord.

Forfatterens kritikk av Oslo-avtalen er skarp. Retten til jord står sterkt over hele verden, og her er retten undergravet i form av soner. Bare nybyggingen fortsetter. Forfatteren bruker ikke andre våpen enn ord og argumenter, men møtes med avvisning. Mot slutten av boka kommer han i samtale med en nybygger der begge legger sine argumenter fram for hverandre. De kjente argu-

mentene. Likevel ender det med at de blir sittende å prate sammen når retorikken er oppbrukt. «Jeg var fullstendig klar over at krig og tragedie lå foran oss begge, en palestinsk araber og en israelsk jøde, men her og nå kunne vi sitte sammen, slappe av, ta en blås, forenet for en stakkert stund i vår felles kjærlighet til landet.»

Dette er sterke fortellinger om identitet, tilhørighet og kjærlighet som trues av stengsler, konflikt, aggresjon og hat. Det er en vakker hyllest til et landskap som er blitt mer utilgjengelig for alle, og som forfatteren selv ikke vet om han får se igjen. Den appellerer til universelle følelser hos leseren for alle kommer vi fra et sted, et sted vi kaller hjemme. Det er ingen hatefull mann som skriver, men det er en dypt fortvilet mann som med sorg er øynevitne til at det han kaller hjemme ikke lenger er der.

«Til fots i Palestina» setter utviklingen i et perspektiv det er verdt å få med seg. Shehadeh fikk Orwellprisen for boka i 2008. ■

Bistandsaktuelt frikjent av Pressens Faglige Utvalg

PRESSEETIKK

Bistandsaktuelt har ikke brutt god presseskikk, konkluderer Pressens Faglige Utvalg etter sitt møte tirsdag 27. april. Fagbladet ble innklaget av organisasjonen Child Africa i Moss etter en reportasje som satte et kritisk søkelys på denne organisasjonens faddervirksomhet.

Child Africas styreleder Rino Solberg avviste en rekke punkter der han mente at Bistandsaktuelt hadde brutt god presseskikk. PFU, som har representanter både fra pressen og fra norsk allmennhet, er ikke enig i at bladet på noe punkt bryter med presseetikken. Utvalget uttaler seg kritisk til bladets bruk av «ladede formuleringer» i reportasjen, men mener at fagbladet ikke har gått utover de grensene presseetikken normer setter.

Her er uttalelsen:

Pressens faglige utvalg uttaler:

Klagen gjelder en bredt anlagt reportasje i Bistandsaktuelt, der det ble satt kritisk søkelys på stiftelsen Child Africa (CA) og deres innsamlingsmetoder. I reportasjen ble også tidligere CA-ansatte og fadderbarns foresatte i Uganda intervjuet, og det ble fremmet påstander blant annet om at barna ikke får det fadderne gir.

Klager er Child Africa ved advokat, som mener Bistandsaktuelt har basert sin reportasje på feilaktige opplysninger og ikke gitt tilstrekkelig anledning til samtidig imøtegåelse. Slik klageren ser det, er reportasjen «tendensiøs, insinuerende og ærekrenkende» på en slik måte at ekteparet som står bak stiftelsen, blir «forhåndsdomt og uthengt». Klageren anfører dessuten at fagbladet har opptrådt under falsk identitet og fabrikkert bevis ved å betale kilder for å få disse til uttale seg kritisk om stiftelsen.

Bistandsaktuelt avviser klagen og at redaksjonen skal ha betalt for informasjon. Fagbladet vedgår at kildearbeidet, spesielt vurderingen

av kildenes troverdighet, har vært en utfordring i foreliggende sak. Det påpekes imidlertid at redaksjonen har snakket med en rekke kilder og dobbeltsjekket opplysninger. Journalistene skal også ha stilt åpne spørsmål og flere spørsmål på ulike måter for å unngå misforståelser grunnet kulturelle og språklige forskjeller. Etter Bistandsaktuelt mening er klageren dessuten forelagt alle vesentlige påstander i forkant av publiseringen, og både den samtidige imøtegåelsesretten og tilsvarsretten innfridd.

Pressens Faglige Utvalg konstaterer at det i foreliggende klagesak fremkommer mange påstander som det er vanskelig å etterprøve og vurdere riktigheten av. Dette er imidlertid en oppgave som ikke tilligger utvalget, og utvalget vil derfor understreke at det her ikke tar stilling til hva som er korrekt.

Utvalget mener det er nærliggende at Bistandsaktuelt, som fagblad innen feltet bistand og utviklingsarbeid, problematiserer organisasjoners faddervirksomhet og innsamlingsmetoder. Child Africa måtte derfor tåle at Bistandsaktuelt satte et kritisk søkelys på stiftelsen og dens virksomhet. Slik utvalget ser det, er Bistandsaktuelt her i utgangspunktet i kjernen av sitt samfunnsoppdrag.

At man stiller kritiske spørsmål og behandler samfunnsviktige tema, betyr imidlertid ikke at de presseetiske reglene blir mindre viktige eller kan underordnes. En forutsetning for at pressen skal kunne kritisere, er at den som blir rammet av kritikk og sterke beskyldninger, får ta til motmæle.

I det påklagede tilfellet merker utvalget seg at klageren har fått komme bredt til orde, både samtidig og i etterkant av publiseringen. Utvalget registrerer likevel at klageren ikke fikk kjennskap til navnene på tre av de fem omtalte familiene. Slik utvalget ser det, er disse benyttet som eksempler for å underbygge

Faksimile av forsiden nr. 9-2009.

Etter en samlet vurdering finner utvalget at Bistandsaktuelt ikke har brutt god presseskikk.

hovedpåstanden – om at fadderbarne ikke alltid får alt fadderne gir. Etersom klageren har fått kommentere denne påstanden, mener utvalget at den samtidige imøtegåelsesretten er innfridd. Utvalget mener også Bistandsaktuelt argument om at redaksjonen valgte å holde de tre navnene tilbake grunnet redsel for trusler, er troverdig, og et argument som kan vektlegges i forbindelse med spørsmålet om imøtegåelsesretten. I tillegg noterer utvalget seg at klageren i reportasjen også fikk et generelt spørsmål om «de ulike påstandene fra de andre foreldrene», noe klageren avviser som løgn. At de lyver, er også argumentet klageren bruker i sitt tilsvarende med hensyn til de tre tilfellene som redaksjonen ikke navnga før publisering.

Et annet sentralt presseetisk prinsipp handler om kildekritikk. Etter utvalgets mening er dette særlig påkrevet i de tilfeller der kilder kan tenkes å ha bakenforliggende motiver, noe utvalget merker seg at klageren hevder spesielt en av hovedkildene i reportasjen – en tidligere ansatt – har. I denne sammenheng noterer utvalget seg imidlertid at Bistandsaktuelt også opplyser at denne kilden sa opp etter uenigheter med klageren, og at klageren også får slippe til med sine synspunkter på denne kilden. Slik utvalget ser det, bidrar dette til at også fagbladets lesere får en mulighet til å vurdere kildens troverdighet.

Kildekritikk kan utvilsomt by på utfordringer når man arbeider i andre kulturer og språkområder. Dette tilkjennegir også fagbladet, og utvalget merker seg at Bistandsaktuelt dessuten har vært seg denne problemstillingen bevisst. Selv om det alltid er mulig å være ytterligere kildekritisk, og man ideelt sett kunne tenke seg at redaksjonen stilte sine kilder flere kritiske spørsmål, mener utvalget at Bistandsaktuelt har opptrådt presseetisk akseptabelt også i dette henseendet.

Reportasjen som helhet, presen-

tasjonen, og inntrykket som skapes gjennom denne, er et aspekt det er vanskelig å finne objektive kriterier for. Dette er likevel berørt i presseetikken, idet det manes til saklighet og omtanke i innhold og presentasjon. I det påklagede tilfellet konstaterer utvalget at Bistandsaktuelt har en svært tydelig vinkling til klagerens ufordel. Vinklingen skapes blant annet gjennom ladete formuleringer. Etter utvalgets mening kunne Bistandsaktuelt med fordel utvist større tilbakeholdenhet med hensyn til dette aspektet, men utvalget kan heller ikke her se at fagbladet har gått utover de grensene presseetikken normer setter.

Etter en samlet vurdering finner utvalget at Bistandsaktuelt ikke har brutt god presseskikk.

Oslo, 27. april 2010

pressens faglige utvalg
PFU

Odd Isungset, Hilde Haugsgjerd,
John Olav Egeland, Marit Rein,
Henrik Syse, Ingeborg Moræus Hanssen

**RETTFERDIG
KAFFE FRA
TANZANIA**

Kaffebonden får
dobbel betalt.

Kaffen brennes og pakkes lo-
kalt og sendes

direkte hjem til deg.

Pris fra 110 kr/kg

info@wild-tracks.com
www.wild-tracks.com

VISSTE DU AT...

Med dagens utvikling ligger Afrika sør for Sahara an til å få utdanning for alle i 2129 – over hundre år etter målet?

Kilde: FN-sambandet.

«Ikke bann på at du skal si det som er sant – bare si det.»

Ordtak fra Sukuma, en etnisk gruppe i Tanzania.

«Den norske modellen» til Brasil

LO og NHO skal lære andre å samarbeide like godt som dem selv

De er klare motparter i vårens hjemlige lønnsoppgjør. Samtidig har LO og NHO samlet seg om en felles oppgave på bortebane: å presentere «den norske modellen» for arbeidslivet. Brasil er blant de som er interessert i norske erfaringer.

■ GUNNAR ZACHRISEN

Klare oppførselsregler, årvisse forhandlinger og et svært lavt konfliktnivå har i mange år kjennetegnet norsk arbeidsliv. Nå har denne modellen for sosial dialog mellom arbeidsgivere og arbeidstakere – med staten som tredjepart – blitt en eksportartikkel som etterspørres internasjonalt.

– Vi skal selvsagt ikke misjonere for den norske modellen, men mener vi kan lære av hverandres erfaringer, sier LO-leder Roar Flåthen.

Han mener at Norge særlig kan bidra med erfaringer om samarbeid på bedriftsnivå.

– I Brasil er samarbeid mellom arbeidstakere og arbeidsgivere i stor grad fraværende, så vi prøver å synliggjøre våre erfaringer. I Norge sitter det ansattrepresentanter i bedriftsstyrene, og partene er i dag enige om at dette er et konkurransefortrinn for oss, sier Flåthen.

Han viser blant annet til hvordan ledelse og ansatte i norske bedrifter samarbeider rundt omstilling og utvikling, som oftest uten at alvorlige konflikter oppstår.

Medspillere. Både LO-lederen og representanter for NHO understreker at de to hovedmotpartene i norsk arbeidsliv samarbeider godt og har et felles budskap om fordelene med organisering, avtaler og dialog. – Budskapet kommer ekstra tydelig fram overfor en søsterorganisasjon når det er norske bedriftsledere og ikke vi som forteller dette, sier en kilde i LO.

– Både LO og NHO arbeider i flere land med å styrke sine søsterorganisasjoner ut fra et felles ønske om å bidra til et bedre arbeidsliv. Vi har også et felles budskap om viktigheten av regler, avtaler og rettigheter og om viktigheten av å satse på næringsutvikling, sier sekretariatsleder i NHO Tori Tveit.

Lula sa ja. Det norskbrasilianske dialogprosjektet ble formalisert med en oppstartskonferanse i 2009, men har en historie flere år tilbake.

Ideen oppsto i 2006, og har vært diskutert helt på toppnivå mellom de to landene. Utviklingsminister Erik Solheim var den første som foreslo dialogprosjektet da han var i Brasil i august dette året. Dette ble tatt videre av LO-leder Roar Flåthen

Brasilianske arbeidsgiver- og arbeidstakerrepresentanter på norgesbesøk. Fra venstre Renato Martins, rådgiver ved presidentens kontor, Diis Bøhn, rådgiver i LO, Emerson Casali, leder av CNI, Domizeti da Silva, styremedlem i CUT, Harald Martinsen, NHO og Jasseir Fernandes, CUT.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

ARBEIDSLIV

77 I Brasil er samarbeid mellom arbeidstakere og arbeidsgivere i stor grad fraværende, så vi prøver å synliggjøre våre erfaringer.

Roar Flåthen, LO-leder

Statsminister Jens Stoltenberg tok opp det norskbrasilianske trepartssamarbeidet med Brasils president Lula i 2008.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/JAMIL BITTAR

og daværende NHO-sjef Finn Berge sen jr. da de var i Brasil i oktober 2008. Senere drøftet statsminister Jens Stoltenberg saken med president Lula, som ga sin tilslutning.

I oktober 2009 ble det første forummøtet holdt i Brasilia, med representanter for organisasjonene og for ulike selskaper som har tillitsvalgte i begge land. Hensikten med prosjektet er å utveksle erfaringer med samarbeidet i arbeidslivet, på alle nivåer, også på arbeidsplassene.

Oslovisitt. Nylig var representanter for Brasils arbeidsgivere og arbeidstakere på besøk hos Næringslivets

Hovedorganisasjon i Oslo, representert ved den nasjonale arbeidsgiverorganisasjonen CNI og deres motpart på arbeidstakersiden CUT, samt representanter for den brasilianske regjeringen. Her har de sittet sammen med NHO, LO og representanter for norske myndigheter i flere dager og diskutert hverandres situasjon og erfaringer.

Høyt konfliktnivå. – Hovedforskjellen mellom våre land er at Norge har en virkelig god sosial dialog mellom arbeidsgiver og arbeidstakere, mens Brasil ikke har det. I Brasil har vi i stedet dessverre tradisjon

for å ha et konfliktsystem, sier leder av arbeidsgiverorganisasjonen CNI Emerson Casali til Bistandsaktuelt.

Ifølge ham er ikke hovedproblemet streiker. Det er heller andre problemer knyttet til lønn, ansettelsesforhold og arbeidsmiljø innenfor et komplisert lovverk.

– Det er helt utrolig. Vi har 2,5 millioner konfliktsaker som behandles av rettsvesenet hvert år, sier Casali.

Hans motpart på arbeidstakersiden er også positiv til å trekke inn utenlandske erfaringer i en mulig forbedring av den brasilianske modellen.

Olje-erfaringer. – I Brasil har vi de siste årene vært midt oppe i en rivende økonomisk utvikling, vi skal utvikle en oljeindustri og vi har samtidig store diskusjoner om bærekraft. I en slik sammenheng er det ekstra spennende å høre om norske erfaringer, sier representant for fagbevegelsen CUT Domizeti da Silva.

Da Silva understreker samtidig at Brasil – i latinamerikansk sammenheng – ligger langt framme, ikke minst i forhold til arbeidstakerrettigheter, og at de eksempelvis benyttes som rådgiver overfor fagbevegelse i andre land.

Det norsk-brasilianske dialogprosjektet er fullfinansiert av det norske utenriksdepartementet. ■